

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

_____ Т. Р.Короткий

«_____» _____ 2022 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ
«БАКАЛАВР»
спеціальності 293 «Міжнародне право»

**Тема: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ВИКОРИСТАННЯ ТА
ЗАХИСТУ ЕМБЛЕМ У МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ**

Виконавець: Міратдурдієв Меквнмухаммет

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Лесь Ірина Олександрівна

Нормоконтролер:

Київ - 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ЕМБЛЕМИ У МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ.....	6
1.1. Поняття сучасного міжнародного гуманітарного права.....	6
1.2. Сутність та особливості відмітних Емблем.....	19
1.3. Міжнародно-правові стандарти використання Емблем у міжнародному гуманітарному праві.....	29
1.4. Запобігання і припинення неправомірного використання Емблем.....	4
3	
Висновки до розділу 1.....	54
РОЗДІЛ 2. НАЦІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО ВИКОРИСТАННЯ ЕМБЛЕМ.....	56
2.1. Імплементация міжнародних норм з використання Емблеми на національному рівні.....	56
2.2. Використання емблеми Червоного Хреста за законодавством України.....	61
2.3. Вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність за незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала.....	69
Висновки до розділу 2.....	76
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80

ВСТУП

Міжнародні відносини характеризуються великою різноманітністю, що забезпечується певними міжнародно-правовими нормами, що їх регулюють. Міжнародне публічне право характеризується внутрішньою цілеспрямованістю, наявністю загально визнаних принципів, взаємозв'язком правових норм, узгодженістю рішень міжнародних організацій, обґрунтованістю рішень міжнародних судових органів та інститутів міжнародного права. Міжнародне гуманітарне право як самостійна галузь міжнародного публічного права містить усі ці елементи, тому не випадково його називають підсистемою в рамках цілісної системи міжнародного публічного права. Дуже важливо розуміти природу та значення міжнародного гуманітарного права. Це особливо важливо зараз, коли з моменту здобуття незалежності суверенна Україна стала повноцінним суб'єктом міжнародних відносин, а в Конституції України чітко сказано: «Існуючі міжнародні договори, затверджені Верховною Радою, є частиною національного законодавства України».

Для України питання дотримання міжнародного гуманітарного права є важливим у світлі подій, що відбуваються на сході країни. Тому важливо поширювати знання з цього питання, особливо серед тих, кому необхідно розуміти та застосовувати міжнародне гуманітарне право, щоб забезпечити свою безпеку та захист у збройних конфліктах, а також правильно використовувати емблеми міжнародного гуманітарного права.

В сучасних умовах посилення соціально-економічної, соціально-політичної та військової напруженості у східних регіонах України актуальними є питання дотримання правил використання символіки Міжнародного Руху Червоного Хреста, який бере активну участь у вирішенні існуючих проблем. має велике значення.

Проблеми міжнародно-правових стандартів використання та захисту Емблем у міжнародному гуманітарному праві є досить актуальними у світі. Питання застосування міжнародно-правових та міжнародно-кримінальних норм у світлі підтримки міжнародного правопорядку досліджували такі науковці, як П.С. Берзін, В.Г. Буткевич, М.В. Буроменський, Ю.А. Дорохіна, В.І. Євінтов, Г.В. Ігнатенко В.І. Кузнецов та ін.

Що стосується України, то ці питання тим чи іншим чином досліджувалися такими науковцями, як: Б.М. Ашавський, Ф. Бюньон, Р.М. Валєєв, М.Л. Ентін, Г.І. Курдюков, Б.О. Куркін, П. Мателі, О.Н. Мєсхія, С.П. Погребняк, О.В. Поповичук, М.О. Ушаков, Н.М. Чепурнова, І.К. Шаова, Г.М. Анісімов, В.П. Базов, Ю.П. Дзюба, Е.Н. Трикоза, О.В. Шамара та інші.

Метою роботи є дослідження міжнародно-правових стандартів використання та захисту емблем у міжнародному гуманітарному праві.

Відповідно до мети дослідження були сформульовані основні завдання:

- дослідити генезис сучасного міжнародного гуманітарного права;
- з'ясувати поняття сутність та особливості відмітних Емблем,
- визначити поняття та значення міжнародно-правових стандартів використання Емблем у міжнародному гуманітарному праві;
- на основі порівняльного аналізу виявити особливості запобігання і припинення неправомірного використання Емблем;
- здійснити аналіз використання емблеми Червоного Хреста за законодавством України;
- сформулювати та обґрунтувати пропозиції і рекомендації щодо вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність за незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала.

Об'єкт дослідження - емблеми у міжнародному гуманітарному праві.

Предметом дослідження є міжнародно-правові стандарти використання та захисту емблем у міжнародному гуманітарному праві.

Методи дослідження: історико-правовий, логічний метод дедуктивного способу пізнання та метод порівняння.

Правову базу дослідження становлять Конституція України, Закони України, міжнародно-правові документи, кримінальні кодекси зарубіжних держав тощо.

Структура та обсяг дипломної роботи. Структура дипломної роботи зумовлена предметом, метою та завданнями дослідження. Дипломна робота складається із вступу, двох розділів, якими охоплюються сім підрозділів, висновків та списку використаних джерел (55 найменувань). Загальний обсяг дипломної роботи 86 сторінок, у тому числі список використаних джерел – 6 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ЕМБЛЕМИ У МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ

1.1. Поняття сучасного міжнародного гуманітарного права

Незважаючи на тривалу історію виникнення та розвитку міжнародного гуманітарного права (МГП), доктрина досі не виробила єдиного підходу до його поняття, змісту та предмета правового регулювання.

Найбільш часто вживаними термінами в цій галузі права є «право війни», «міжнародне воєнне право», «закони та звичаї війни», «право збройних конфліктів» та «міжнародне гуманітарне право».

Право війни (*jus in bello*) — поняття майже таке ж давнє, як і саме міжнародне право. Ф. Ф. Мартенс дійшов висновку, що «право на війну» в об'єктивному розумінні — це сукупність правових норм, законів і звичаїв, які регулюють дії держав та їх збройних сил під час війни. У суб'єктивному сенсі право війни визначає здатність воюючих держав вести війну та здійснювати права, визнані воюючими сторонами. [36, с. 13].

На думку Ф. І. Кожевнікова, право війни є міжнародним принципом, якого держави повинні дотримуватися у своїх відносинах під час війни [56, с. 198]. Однак усі наведені визначення поняття «право війни» мають одну загальну хибу: усі ці визначення зводять право війни лише до сфери відносин, що виникають у ході збройних конфліктів між державами, хоча національно-визвольні та інші не-міжнародні. останнім часом поширилися збройні конфлікти всередині однієї держави.

М. Одем вважає, що право війни в самій своїй термінологічній основі містить протиріччя, оскільки війна полягає у застосуванні сили, а закон їй суперечить [57, с. 100].

Термін «міжнародне військове право» має на меті мінімізувати страждання військовополонених, поранених та мирного населення [58, с. 155].

Поняття «закони і звичаї війни» широко використовується в юридичній літературі. Він включає такі елементи, як «права» та «цілі». Слово «право» рідко вживається в міжнародно-правовій термінології. І це зрозуміло, адже під законом зазвичай розуміють внутрішній акт вищої влади, обов'язковий до виконання на всій території даної держави. Водночас у міждержавних відносинах діють норми, створені незалежними суверенними державами. Їх дія поширюється на територію всіх держав-членів, які визнають ці стандарти.

Поняття «збройне колізійне право» — це право збройного конфлікту, яке можна визначити як сукупність правових норм або звичаєвих правових норм, що застосовуються під час війни, міжнародних та неміжнародних збройних конфліктів, які забороняють використання певних засобів і методів збройної боротьби, захисту прав особи в ході цієї боротьби та встановлення міжнародно-правової відповідальності держав і кримінальної відповідальності осіб за їх порушення [60, с. 19].

Останнім часом досить поширеним стало поняття «міжнародне гуманітарне право». Стосовно цієї концепції авторів, які її досліджували, можна поділити на три групи [60, С. 20].

Перша група (Ж. Пікте, Г. Кур'є та інші) займається широко зрозумілим гуманітарним правом. Ж. Пікте розуміє МГП як набір чинних звичайних і загальноприйнятих стандартів, які поважають людську особистість та її розвиток. За його словами, він складається з двох підгалузів і «право війни» та «права людини». Він також вважає, що ці підгалузів, хоча і тісно пов'язані один з одним, все ще є автономними та незалежними один від одного. Ж. Пікте не вивчає детально поняття «права людини», а зосереджується на аналізі поняття «права війни».

Ж. Пікте розрізняє поняття «право війни» та «права людини» від

джерел, що лежать в основі цих понять. Він вважає, що якщо першоджерелами поняття «права людини» була Загальна декларація прав людини 1948 року, то основні принципи воєнного права почали формуватися в 1864 році.

Поряд з цим він розрізняє ці поняття і на основі чогось на кшталт «стандартного інструменту забезпечення». Він вважає, що оскільки принципи «законів війни» є універсальними та обов'язковими для всіх держав, то реалізація принципів «прав людини» системи контролю за їх виконанням та санкцій за їх порушення є елементом другого. замовлення.

Ж. Пікте стверджує, що «закони війни» і «права людини» є двома незалежними правовими системами в рамках МГП, які функціонують у різний час: «право війни» — у збройних конфліктах, «права людини» — у мирний час. [13, с. 69].

Друга група іноземних юристів (А. Робертсон, Х. Фрік та ін.) визначає МГП досить вузько, або розглядаючи його як частину (галузь) «прав людини», або прирівнюючи до «гаазького права» чи «закону Женеви». ". . Так, англійський юрист А. Робертсон вважає, що міжнародне гуманітарне право є лише галуззю «прав людини» і що самі права людини є основою гуманітарного права [61, с. 174].

Щодо третьої групи юристів (А. Рандельцгофер [63, с. 28], О. Кіммінних [64, с. 14], М. Вотє [65, с. 4] та інші), вони вважають, що МГП складається з двох частини - "Гаазький закон" і "Женевське право" - і працює лише під час збройного конфлікту. Вони критикують Ж. Пікте, який стверджує, що МГП діє і в мирний час. Тому Рандельцгофер вважає, що МГП у своєму розумінні є сукупністю норм, закріплених у Гаазькій (1907 р.), Женевській (1949 р.) та Гаазькій конвенціях 1954 р., тобто поділу на «гаазьке право» і «женевський закон» не існує.

Позиція другої групи не враховує положення так званого «Гаазького

закону», який накладає обмеження на засоби і методи ведення війни.

Спірною є і думка юристів третьої групи МГП про те, що в мирний час поширювати її стандарти неможливо. Це питання буде розглянуто нижче.

У юридичній літературі також точаться жваві дебати щодо того, чи є МГП незалежною галуззю міжнародного права.

І. П. Біщенко МГП розуміє як сукупність міжнародно-правових норм, що визначають співпрацю держав у сфері прав людини, систему прав і свобод людини в мирний час, а також сукупність міжнародно-правових норм, що визначають систему фундаментальних прав людини. прав і свобод у збройному конфлікті [66, с. 76].

І.І. Лукашук визначає МГП як сферу міжнародного права, яка має на меті зменшити страждання людей під час війни шляхом вказівки на неприйнятні методи та засоби ведення війни та захисту жертв війни [67, с. 316].

Тому специфіка міжнародного гуманітарного права полягає в тому, що його принципи визначають права та обов'язки держав не лише у їхніх взаємовідносинах, а й у ставленні до людей. Міжнародне співтовариство не хвилює, наскільки гуманними та справедливими є національні закони та практика.

В.А. В якості основних критеріїв міжнародного права Василенко виділяє: специфіку предметної сфери норм, що складають галузь; подільність регуляторного комплексу галузі на установи та підгалузі; наявність у нормативному комплексі норм *ergo omnes* повторної дії; наявність спеціальних галузевих стандартів - правил. Як додаткові критерії він перераховує: наявність одного чи кількох кодифікованих актів та значної кількості нормативного матеріалу [70, С. 222].

Кваліфікація галузей права лише щодо предмета регулювання звела б питання системи права до питання системи суспільних відносин. Тому, крім основного критерію (предмет правового регулювання), необхідно вказати

додатковий критерій – метод правового регулювання. Це сукупність прийомів, методів і засобів впливу на суспільні відносини. Предмет є матеріальним критерієм розмежування права за галуззю, а метод виступає додатковим правовим критерієм, оскільки є похідним від об'єкта. Саме тематика визначає необхідність виділення конкретної галузі, а при появі галузі з'являється відповідний спосіб регулювання, що значною мірою залежить від волі законодавця. Специфіка суспільних відносин, що регулюються нормами конкретної галузі права, зумовлює необхідність застосування конкретного методу, який буде різним у кожній галузі [69, С. 136].

Вивчення позицій юристів щодо критеріїв віднесення до конкретної галузі МГП виходить за рамки цього дослідження. Тому зупинимося на тих критеріях, які отримали загальне визнання в правовій доктрині. Це насамперед предмет і метод правового регулювання; наявність спеціальних правил промисловості та установ як галузевих підрозділів.

Предметом МГП є сукупність специфічних суспільних відносин, що виникають у зв'язку із захистом основних прав і свобод людини під час (або у зв'язку з) збройного конфлікту, який може бути як міжнародним, так і неміжнародним, а також мирного часу.

До цих суспільних відносин, що підпадають під МГП, належать ті, що виникли у зв'язку із захистом основних прав і свобод людини на момент: початку збройного конфлікту, як міжнародного, так і неміжнародного; нейтралітет держав, які не беруть участь у збройному конфлікті; обмеження для учасників бойових дій у виборі засобів ведення війни; обмеження бойовиків у способах ведення війни; захист жертв збройних конфліктів (як цивільних, так і учасників збройних конфліктів); охорона культурних цінностей під час збройного конфлікту; режим військової окупації; закінчення бойових дій; міжнародно-правова відповідальність держав за порушення стандартів МГП; кримінальна відповідальність осіб за порушення

МГП; відновлення порушених прав людини після закінчення збройного конфлікту; заходи щодо запобігання збройним конфліктам у мирний час.

Саме з точки зору правової норми МГП та права збройних конфліктів норми МГП регулюють міждержавні відносини з метою забезпечення конкретного статусу осіб, а право збройних конфліктів - міждержавні відносини щодо дій суб'єктів. по відношенню до кожного з них. інші під час збройних конфліктів.

Серед методів правового регулювання МГП можна виділити, по-перше, метод примусу, тобто здійснення його норм, що забезпечується державним примусом, характер і межі якого визначаються як міжнародними договорами, так і національним законодавством.

Крім того, ця галузь міжнародного права характеризується імперативним методом – методом диктату влади, які містяться переважно в заборонних положеннях (наприклад, стаття 34 IV Конвенції, яка прямо забороняє захоплення заручників).

Однак, крім цих методів, існує диспозитивний метод, який дозволяє суб'єктам МГП вибирати свою поведінку в рамках закону (наприклад, у статті 9 III Конвенції зазначено, що положення цієї Конвенції не є перешкодою для гуманітарних дій). Міжнародний комітет Червоного Хреста або будь-яка інша неупереджена гуманітарна організація, що займається захистом і допомогою військовополонених, за згодою сторін конфлікту.

Невід'ємним елементом МГП є також метод переконання (наприклад, переконання сторін у збройному конфлікті або в мирний час – через недоречність використання війни як інструменту вирішення спорів).

До принципів МГП належать принцип рівності та недискримінації в усіх її формах, принцип гуманізму, принцип захисту цивільного населення та ін.

Однак ці принципи є більш загальними, що нерозривно пов'язано з іншими галузями права. Тому, на нашу думку, виходячи зі специфіки

предмета МГП, яке ґрунтується на захисті прав і свобод людини як під час збройного конфлікту, так і під час миру, можна виділити наступні принципи: принцип захисту цивільного населення та цивільні об'єкти; принцип поділу комбатантів і некомбатантів; принцип заборони заподіяти надмірні страждання учасникам бойових дій; принцип невикористання заборонених засобів і методів бою; принцип гуманного ставлення до військовополонених; принцип встановлення міжнародно-правової відповідальності держав та кримінальної відповідальності осіб за порушення норм МГП; принцип запобігання збройним конфліктам у мирний час.

З іншого боку, інститут права — це об'єктивно відокремлена сукупність взаємозалежних правових норм, що регулюють невелику групу видів роду в межах однієї чи кількох галузей права. Інститут є невід'ємною частиною галузі. Відмінність полягає в тому, що інститут регулює не всю родоплемінну систему суспільних відносин, а лише їх окремі сторони та особливості [69, С. 136].

Доктрина міжнародного права тривалий час розділяла МГП на «Женевське право», яке регулює поведження з військовополоненими, забезпечує захист цивільного населення під час бойових дій, визначає статус поранених, хворих, потерпілих корабельну аварію тощо) та «Гаазький закон», тобто норми, безпосередньо пов'язані з веденням військових операцій. Це «закон Гааги», який можна назвати правом збройних конфліктів.

У систему МГП входять відповідні установи: Інститут захисту прав людини та Інститут обмеження засобів і методів війни. Обидва ці інститути мають спільну мету – захист прав і свобод людини. Але якщо збройному конфлікту не вдалося запобігти, а він уже є, то його трагічні наслідки треба якось обмежити і врегулювати процес його перебігу. Це і є метою інституту скорочення засобів і методів війни.

Тому МГП має свій об'єкт, методи, правила правового регулювання та

інститути, що свідчить про незалежність цієї галузі.

Міжнародне право, як і внутрішнє право будь-якої країни, поділяється на галузі, які регулюють великі «блоки» міжнародних відносин відповідного типу і становлять сукупність міжнародно-правових інститутів і норм, що регулюють більш-менш ізольовані відносини, які є якісно унікальними. Основні принципи міжнародного права є базовою структурою кожної галузі, але кожна галузь має свої галузеві норми [74, с. 10]. і так далі. У преамбулі Гаазької конвенції про початок війни 1907 р. сказано, що для мирних відносин важливо, щоб військові дії не починалися без попереднього попередження, і що не менш важливо негайно оголосити стан війни нейтральним державам. Це означає, що цей міжнародний документ містить не що інше, як специфіку реалізації зазначених вище принципів міжнародного права його самостійною галуззю – МГП.

Отже, можна констатувати, що МГП, як самостійна галузь міжнародного права, має на меті реалізацію основних принципів міжнародного права, загальних для всіх його галузей (включаючи право міжнародної безпеки, міжнародне морське право, міжнародне космічне право тощо). як частина власного предмета правового регулювання.

Кожна самостійна галузь права, в тому числі і МГП, є сукупністю відповідних правових норм, обов'язкових для виконання її суб'єктами.

Правова держава поряд з інститутом і галуззю права є одним з основних структурних елементів правової системи. Не може бути правової норми, яка б не входила до певного інституту та окремої галузі права.

Галузь права — це система правових норм, які регулюють конкретну сферу суспільних відносин за допомогою конкретного методу правового регулювання [75, С. 119].

Стандарти МГП мають дві форми – звичайні та конвенційні (договірні) стандарти. Це пов'язано з історичною ситуацією на цій території. Правила, що виникли в давнину і регулювали відносини між ворогуючими сторонами,

а також захищали мирне населення від неправомірної шкоди під час бойових дій, здавна існували у формі звичаїв. І хоча МГП сьогодні є однією з найбільш кодифікованих галузей міжнародного права, звичаї продовжують залишатися джерелом його норм. Зокрема, відповідно до частини 4 Загальних статей 63, 62, 142, 158 чотирьох Женевських конвенцій про захист жертв війни 1949 року, денонсація жодним чином не вплине на зобов'язання воюючих сторін, які сторони продовжуватимуть бути зв'язаним. принципи міжнародного права, що впливають із звичаїв, встановлених серед цивілізованих націй, прав людства та великої суспільної совісті.

У міжнародному праві серед загальноновизнаних норм виділяють і імперативні норми загального міжнародного права (*jus cogens*). У юридичній літературі існують думки, що деякі стандарти МГП характеризуються ознаками *ius cogens* [76, С. 33].

Найменш суперечливими прикладами *ius cogens* є заборона агресивної війни, геноциду, расової дискримінації, рабства та норм, пов'язаних із злочинами проти людства [77, с. 189].

Щодо міжнародної юриспруденції, то вона дає непряму відповідь на питання про сутність МГП. Так, Міжнародний Суд ООН у пункті 83 Консультативного висновку 1996 року щодо законності загроз ядерної зброї або її застосування зазначив наявність при розгляді заяви, що загальноновизнані гуманітарні принципи є частиною *ius cogens* у розумінні ст. 53 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. У той же час він утримався від подальшої розробки цього питання, посилаючись на те, що в запиті Генеральної Асамблеї ООН нічого не сказано про природу гуманітарного права.

Суд зазначив, що основоположні принципи повинні поважатися всіма державами, незалежно від того, ратифікували вони конвенції, які їх містять, оскільки ці принципи становлять непорушні принципи міжнародного звичаєвого права [78].

З огляду на те, що більшість норм, написаних на рівні міжнародних конвенцій і договорів у сфері МГП, тепер стали загальновизнаними звичаями, усі вони повинні поважатися державами в усьому міжнародному співтоваристві, незалежно від їх ратифікації. Тому стандарти МГП суттєво відрізняються від стандартів інших галузей права, для реалізації яких необхідна згода держави. Ще однією особливістю стандартів МГП є відсутність правового регулювання відносин між його суб'єктами шляхом укладання двосторонніх угод. Відносини в цій сфері переважно регулюються багатосторонніми міжнародними договорами. Єдиною регіональною угодою в цьому плані є Угода СНД про першочергові заходи щодо захисту жертв збройних конфліктів від 24 вересня 1993 р. (ратифікована Україною у 2006 р.) [79]

Специфіка стандартів МГП також визначається тематикою самої галузі. Тому ці норми спрямовані насамперед для захисту основних прав і свобод людини під час збройного конфлікту (і для запобігання подібним конфліктам у мирний час) шляхом накладення відповідних обмежень на його засоби і методи, а вже потім

- регулювання процесу збройного конфлікту як такого.

Предметом регулювання «гуманітарного права в мирний час» та «гуманітарного права в період збройного конфлікту» є в основному єдиний – реалізація, захист і захист прав людини. Збройний конфлікт охоплює всю систему міжнародних стандартів захисту людської особистості. Ці стандарти встановлюють особливий режим регулювання суспільних відносин у збройних конфліктах. Під час збройних конфліктів виникають нові групи учасників правовідносин - ветерани, цивільні, поранені, хворі та інші особи, права яких потребують особливого захисту. Таким чином, окремі категорії осіб користуються особливими правами та захистом, тобто особи набувають специфічного правового статусу. Таким чином, можна сказати, що «право збройних конфліктів» складається переважно з норм, які «штабують» в

інших галузях міжнародного права [80, С. 422].

Таким чином, міжнародне гуманітарне право можна визначити як самостійну галузь міжнародного права, що являє собою сукупність конвенційних і звичаєвих норм, що регулюють відносини між конфліктуєчими сторонами в міжнародних і неміжнародних збройних конфліктах з метою захисту основних прав і свобод людини. Природа їх право вибирати засоби і методи ведення війни та встановлювати заходи для запобігання будь-якому збройному конфлікту в мирний час.

Головна мета МГП – захистити жертв війни. Заборона нападів на поранених і хворих, а також захист медичного персоналу історично є першими нормами, закріпленими в Женевській конвенції 1864 року. Щоб їх ідентифікувати, Червоний Хрест був введений як візитний знак. МГП також використовує інші емблеми та знаки для ідентифікації людей та об'єктів, які підлягають особливому захисту або особливому режиму.

Відмітні знаки використовуються в міжнародному гуманітарному праві для ідентифікації осіб і об'єктів, що підлягають особливому захисту. Слід зазначити, що особи та об'єкти мають право на охорону за своєю діяльністю чи використанням, тобто особи та об'єкти охороняються за функціональною ознакою. Відмінні емблеми вказують на те, що людина або об'єкт захищені, підвищуючи впізнаваність і захист. Самі по собі відмітні знаки не надають статусу захисту, а лише служать для полегшення ідентифікації або ідентифікації осіб та об'єктів, які мають право на захист відповідно до МГП.

Для захисту медичного та релігійного персоналу, автомобілів швидкої допомоги та медичного обладнання під час збройних конфліктів, Женевські конвенції про захист жертв війни 1949 року та Додаткові протоколи до них заснували торгові марки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Лева та Сонця. використовувати) або Red Crystal (червона квадратна рамка, що стоїть на одній з її вершин). Усі три емблеми мають однаковий статус і можуть використовуватися для тих самих цілей і за однакових умов.

Стандарти МГП забезпечують захист медичних частин, машин швидкої допомоги та медичного майна. Ці об'єкти повинні завжди поважатися та захищатися сторонами конфлікту, і вони не можуть бути атаковані. За жодних обставин такі захищені об'єкти не можуть використовуватися для захисту військових об'єктів від нападу. Охорона таких об'єктів припиняється, якщо вони, крім виконання гуманітарних функцій, використовуються для нанесення шкоди противнику, але навіть тоді припиненню охорони має передувати попередження, яке було проігноровано через розумний час.

Основна мета використання пробірних знаків – надання видимого знака захисту медперсоналу та медичним закладам. Захисне використання ідентифікаційних знаків обмежується медичними установами та транспортними засобами, а також медичним і релігійним персоналом, обладнанням і матеріалами, як визначено МГП. Відмітні емблеми можуть використовуватися для захисту МКЧХ і Міжнародною федерацією товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. Відмітні логотипи не можуть використовуватися для інших об'єктів або осіб. Держави зобов'язані завжди забезпечити належне використання цих емблем і заборонити їх неправильне використання. МГП забороняє будь-яке неправомірне використання відмітних емблем, знаків і сигналів, передбачених Женевськими конвенціями про захист жертв війни 1949 року та Додатковими протоколами до них 1977 року. Залежно від обставин навмисне зловживання відмітною емблемою може навіть становити військовий злочин.

1.2. Сутність та особливості відмітних Емблем

Відмітні емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристалу (далі - Емблеми) використовуються з метою безпеки та ідентифікації.

Вона відрізняється способом, завданнями та наслідками використання емблем. Захист і повага до емблем є важливими елементами міжнародного

гуманітарного права. Можливе неправильне використання емблем послаблює їх захисну дію та підриває ефективність допомоги, яка надається жертвам конфлікту. Як знак приналежності до елементів Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, емблеми використовуються для ідентифікації, що важливо для забезпечення гуманітарної діяльності цих організацій. На нашу думку, Емблеми також є символічними – ступінь поваги до Гербів пропорційна стану відповідності міжнародного гуманітарного права.

Перш за все, емблема має служити захисним пристроєм захисного призначення. У контексті міжнародного гуманітарного права використання емблем обмежується медичними формуваннями та автомобілями швидкої допомоги, а також медичним і духовним персоналом, обладнанням та матеріалами. Таке захисне використання завжди повинно бути дозволене та контрольоване відповідним комбатантом.

Емблеми Червоного Хреста і Червоного Півмісяця на білому полі використовуються з 19 століття як універсальні символи допомоги жертвам збройних конфліктів і стихійних лих. Оригінальна Женевська конвенція від 22 серпня 1864 року встановила Червоний Хрест як єдина емблема медичних служб збройних сил та товариств добровільної допомоги. Ідея полягала в тому, щоб замінити різні прапори та відзнаки, які іноді використовувалися на полі бою, єдиною емблемою, впізнаваною на відстані, легко впізнаваною та відтворюваною.

Ця емблема швидко викликала опір через релігійне значення, яке вбачали в ньому деякі країни. У 1876 році, під час конфлікту з Росією, Османська імперія в односторонньому порядку заявила, що відтепер використовуватиме червоний півмісяць на білому тлі як відмітну ознаку санітарних служб своїх збройних сил, стверджуючи, що природа конвенційних прав за Конвенцією бо це ображає мусульманських солдатів. Протести Швейцарії, депозитарія Женевських конвенцій, а також інших

держав-підписантів Конвенції, призвели до компромісного рішення - згоди на використання Червоного півмісяця лише тимчасово, тобто під час цього конфлікту. Було першим порушенням принципу одного ідентифікаційного знака.

Потім з'явилося кілька інших емблем, зазвичай досить крихких, лише деякі з них отримали офіційні запити на визнання. Зокрема, під час Конференції з перегляду Женевської конвенції (1906 р.), окрім неодноразового прохання про визнання Червоного Півмісяця, Персія та Сіам вимагали права на використання знаків Червоного Лева та Сонця та Червоного Полум'я відповідно. Конференція відмовилася офіційно визнати ці три знаки, урочисто підтвердивши нерелігійний характер геральдичного знаку Червоного Хреста на білому полі, прийнятого з поваги до Швейцарії та утвореного за зворотною федеральною кольоровою гамою. Однак конференція дозволила державам висловити заперечення проти положень Женевської конвенції щодо емблеми. Османська імперія, як і Персія, скористалася можливістю, і Сіам відмовився і прийняв Червоний Хрест.

Червоний півмісяць, червоний лев і сонце на білому тлі були остаточно визнані Женевською конвенцією від 27 липня 1929 р. про поліпшення долі поранених і хворих у збройних силах, але з таким обмеженням: він використовувався до прийняття Конвенції 1929 р. Це рішення подвійно потрібне: з одного боку, воно визнало відхід від однієї емблеми, з іншого, запобігло будь-якому майбутньому збільшенню кількості емблем, що підірвало б безпеку, ускладнило швидку ідентифікацію персоналу, майна та транспортних засобів. Пізніше підтверджено Першою Женевською конвенцією від 12 серпня 1949 р. Уповноважені на конференції 1949 р. відхилені альтернативні пропозиції, які передбачали прийняття абсолютно нової емблеми замість Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Лева і Сонця, повернутися до використання тільки червоного хреста або розпізнавання додаткової емблеми - червоного щита Давида. У той час як

перші дві пропозиції були швидко відхилені, третя, представлена ізраїльською делегацією, викликала інтенсивні суперечки. Зрештою, його відхилили не лише через бажання запобігти подальшому збільшенню кількості емблем, а й через побоювання, що прийняття такої емблеми, зокрема, дискредитує аргумент, що визнані знаки відмінності не мають релігійного значення. Дипломатична конференція 1974-1977 рр. з тієї ж причини.

Таким чином, компромісне рішення 1929 р. діяло кілька десятиліть років. Однак це викликало певні труднощі. Перше очевидне: співіснування двох знаків, легко пов'язаних з двома найважливішими монотеїстичними релігіями, у деяких ситуаціях призводить до помилкового уявлення про те, що ці емблеми мають релігійне чи політичне значення. Ці думки можуть викликати особливо серйозні проблеми в конфліктах між двома або більше супротивниками, які використовують різні емблеми. Крім того, вони можуть поставити під сумнів основні принципи нейтралітету та неупередженості, на яких базується діяльність складових частин Міжнародного руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця. Це може позбавити емблему поваги, на яку вони мають право, і поставити під загрозу захист тих, хто її носить.

Друга складність виникає через відмову деяких держав і національних асоціацій визнати одну з емблем, передбачених Женевськими конвенціями 1949 року, оскільки жодна з емблем не здається їм прийнятною. Ця відмова є перешкодою на шляху до універсальності Руху, статут якого до 2006 року передбачав використання Червоного Хреста чи Червоного Півмісяця як умови визнання національного суспільства. Він хотів використовувати подвійну емблему, що складається з Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, розміщених поруч.

Саме бажання подолати ці труднощі та остаточно вирішити проблему емблеми спонукало держави-учасниці Дипломатичної конференції, що відбулася в Женеві 5-8 грудня 2006 р., прийняти Третій Додатковий протокол

до Женевських конвенцій. Коментар до заголовку, преамбула та кожна стаття є новим інструментом міжнародного гуманітарного права.

Розділ III Додаткового протоколу ґрунтується на назвах Додаткових протоколів I і II, прийнятих 8 червня 1977 року, що стосуються міжнародних і неміжнародних збройних конфліктів. З цього формулювання є конкретні правові наслідки.

Як і два його попередники, прийняті в 1977 році, Додатковий протокол III є не чим іншим, як «додатковим» документом і не може розглядатися як окремий документ. Він формально пов'язаний з чотирма Женевськими конвенціями від 12 серпня 1949 року про захист жертв війни, що робить неможливим стати учасником протоколу, не будучи учасником конвенції (або не ставши стороною як конвенції, так і протокол). Крім того, існує дуже тісний зв'язок між його положеннями та матеріальними положеннями Женевських конвенцій. Додатковий протокол III доповнює їх матеріально-правові норми та механізми, але регулюється відповідними положеннями Конвенції 1949 року, до яких він не вніс зміни, зокрема їх загальними та заключними положеннями та загальними принципами міжнародного права. Конвенція.

Однак зміст Додаткового протоколу III поступається вмісту двох Додаткових протоколів 1977 року: він доповнює Женевські конвенції, дозволяючи використовувати додатковий відмітний знак. Конвенції 1949 р., але запрошуючи Високі Договірні Сторони - а також інших членів Руху та, можливо, інших комісарів на теми - можливість використання додаткового логотипу відповідно до умов, викладених в основній частині тексту. Преамбула - вступна частина міжнародної конвенції, зазвичай має на меті чітко визначення основної мети і цілей документа, а також підстав для його прийняття. Проте преамбула може містити додаткові положення, спрямовані на заповнення прогалин в договорі, зокрема шляхом нагадування основних принципів, якими керувалися його автори. Преамбула вписується в

контекст, у якому був прийнятий договір, і тому є важливим інструментом його тлумачення.

Перший абзац преамбули визначає правову базу, до якої входить зміст 3-го додаткового протоколу. Як уже зазначалося, останнє слід тлумачити відповідно до духу та застосовних положень Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р. і, де це застосовно, відповідно до духу та застосовних положень Додаткових протоколів від 8 червня 1977 р.

Багато положень Женевських конвенцій та I та II Додаткових протоколів до цих Конвенцій безпосередньо пов'язані з відмітними знаками. Повний їх перелік можна було б навести в цьому параграфі, але це було б не дуже корисно і призвело б до зайвої ваги тексту. Під час розробки проекту Додаткового протоколу III було застосовано інший підхід: він лише робив загальне посилення на відповідні конвенції без конкретизації будь-яких конкретних положень. Остаточний текст є компромісним: як показує використання терміна «зокрема», він перелічує лише деякі статті Першої Женевської конвенції та Додаткових протоколів I та II, важливість яких слід підкреслити через їх особливу важливість для використання та демонстрація емблеми. Хоча Червоний Хрест і Червоний Півмісяць є універсальними символами допомоги жертвам збройних конфліктів, катастроф і катастроф, у деяких географічних районах вони не завжди користуються повагою, на яку вони заслуговують. Крім того, деякі штати не приймають жодну з цих емблем або хотіли б мати можливість використовувати обидві одночасно.

Таким чином, у другому оголошенні визначаються основні цілі 3-го додаткового протоколу. Він повинен доповнити Женевські конвенції та перші два Додаткові протоколи шляхом прийняття додаткової емблеми, яка підвищить цінність відмітної емблеми, особливо в районах діяльності Червоного Хреста, де існуючі емблеми можна сплутати з політичним або релігійним значенням. Додатковий протокол III також дозволяє національним товариствам використовувати додаткову емблему, щоб позначити своє

членство в Міжнародному русі Червоного Хреста та Червоного Півмісяця. Прийняття цього документу ще більше посилить універсальність Руху, оскільки він уповноважує ті національні асоціації, які відмовляються використовувати лише емблеми Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, приєднатися до Руху.

Емблема Протоколу III (через її суто «додатковий» характер) не має на меті замінити емблеми, визнані Женевськими конвенціями 1949 року (тобто Червоний Хрест, Червоний Півмісяць, Червоний Лев і Сонце). У третьому рециталі просто повторюється, що держави можуть продовжувати використовувати одну з емблем, передбачених Женевськими конвенціями.

Однак, це виключає застереження як нагадування про те, що законне використання цих емблем прямо передбачає відповідність застосовним нормам Женевських конвенцій і, де це застосовно, Додаткових протоколів. Так, якщо будь-які особи, організації чи транспортні засоби, яким не дозволено ідентифікувати ці емблеми, зроблять це, або якщо особи, організації чи транспортні засоби, яким зазвичай дозволено їх використання, не використовують їх у цілях, встановлених для їх створення, таке використання буде вважатися несанкціонованим або неналежним, а в деяких випадках – зрадою.

У четвертій заяві нагадується фундаментальний принцип міжнародного гуманітарного права, що повідомлення про статус захисту не є передумовою для захисту. Звичайно, визнані міжнародним гуманітарним правом відмітні знаки, знаки та сигнали значно полегшують захист, оскільки надають йому специфічне вираження – тобто свою практичну цінність. Водночас супротивник, який повинен був розуміти, що особа чи об'єкт має право на захист, не може нехтувати цим правом, посиляючись на відсутність таких емблем, знаків і сигналів. Справді, спроба виправдати напад виключно на тій підставі, що особа чи предмет не були ідентифіковані за розпізнавальним знаком, залежно від обставин може вважатися військовим злочином.

Термін «емблема» тут означає червоний хрест, червоний півмісяць, а також червоного лева і сонця на білому тлі. Термін «знаки» додано, щоб вказати, що це правило може застосовуватися до інших відмітних знаків, визнаних Женевськими конвенціями, Додатковими протоколами до них або будь-яким іншим документом міжнародного гуманітарного права; "Знаки" означає, наприклад, знаки, що стосуються цивільної оборони, установок і споруд, що містять небезпечні сили або культурні цінності. Слова «ідентифікаційні сигнали» стосуються сигналів, призначених виключно для забезпечення ідентифікації медичних підрозділів та автомобілів швидкої допомоги, як це передбачено главою III Додатка I до Додаткового протоколу I. Як зазначено в коментарі до ст.38 1-ї Женевської конвенції «Емблема Червоного Хреста має означати лише одну, хоча й надзвичайно важливу, повагу до страждаючої та беззахисної особи, яка потребує допомоги, незалежно від її національності, раси, релігії, класу чи переконань. опонента. Відмітні знаки слід розглядати лише як знаки допомоги, видимі знаки захисту, які вимагають поранених, хворих і поранених в уламках судна, а також медичного персоналу, формувань і транспортних засобів у разі збройного конфлікту. Вони повинні бути нейтральними і не мати іншого значення.

П'ятий рецітал чітко підтверджує цей принцип. У ньому наведено певні значення (релігійні, етнічні, расові, регіональні чи політичні), які іноді помилково приписуються відмітним знакам і які Високі Договірні Сторони ніколи не збиралися надавати їм. Хоча в тексті це не зазначено прямо, очевидно, що список є лише деякими прикладами і не є вичерпним.

З огляду на те, що під час збройного конфлікту ці відмітні емблеми мають на меті показати, що особи або об'єкти, визначені ними, користуються особливим міжнародним захистом і, отже, не підлягають нападу, будь-яке невинуватне або зловживання ними може підірвати довіру. весь режим захисту. Навіть за відсутності конфлікту зловживання емблемою спотворює

її образ у суспільній свідомості і тим самим послаблює її захисну цінність під час війни.

З цієї причини шоста реклама справедливо нагадує нам про важливість дотримання юридичних зобов'язань, пов'язаних з емблемою. У зв'язку з цим слід зазначити, що держави-члени Женевських конвенцій взяли на себе зобов'язання ухвалити кримінальні закони (які також можуть мати форму адміністративних, регулятивних або дисциплінарних заходів), які запобігають і карають зловживання емблемою як у мирних, так і в мирних випадках. в час війни.

У сьомій преамбулі нагадується, що розрізнення емблем може служити двом істотно різним цілям. Першою захисною метою є надання видимого вираження захисту, наданого Женевськими конвенціями, медичного персоналу, формувань і машин швидкої допомоги збройних сил, а також іншим організаціям, установам і особам, належним чином уповноваженим на це. Через конкретну функцію, для якої в даному випадку призначений відмітний знак, він повинен бути настільки великим, наскільки це необхідно за обставин, щоб його можна було розпізнати навіть на відстані. Другий тип використання - для цілей маркування - означає, що будь-яка особа або предмет пов'язаний з Рухом; у цьому випадку знак повинен бути відносно невеликим і використовуватися таким чином, щоб виключити будь-яку плутанину з емблемою, яка використовується як захисний захід.

Важливо пам'ятати про відмінності, оскільки умови використання додаткового знака, запропонованого в Додатковому протоколі III, змінюються залежно від того, як він використовується для захисту чи маркування.

Національні товариства, що діють в іншій країні, повинні гарантувати, що емблеми, які вони мають намір використовувати в такій діяльності, можна використовувати в країні, де здійснюється діяльність, а також у країні або країнах транзиту.

Восьма преамбула просто підтверджує, але іншими словами, існуючі принципи Руху, викладені в Резолюції XI, прийнятій на 10-й Женевській міжнародній конференції в 1921 році. У резолюції зазначено: «Жодне товариство Червоного Хреста не повинно формувати секцію, делегацію, або організувати чи проводити будь-яку діяльність в іноземній країні без згоди центрального комітету національної асоціації цієї країни та її власного центрального комітету, особливо щодо використання назви та емблеми Червоного Хреста. «Це положення було підтверджено Резолюцією VII, прийнятою на 16-й Міжнародній конференції, що відбулася в Лондоні в 1938 році.

У цьому випадку необхідно враховувати три елементи. По-перше, якщо емблема визнається Женевськими конвенціями 1949 року і приймаюча держава є їх стороною, емблема вважається дійсною. По-друге, якщо ця емблема не визнається Женевськими конвенціями 1949 року (наприклад, Червоний щит Давида всередині червоного кристала), варто вивчити ваше національне законодавство, щоб визначити його використання, особливо якщо у внутрішньому законодавстві немає нічого, що пояснює з цього приводу вирішальним критерієм буде згода або відмова національного суспільства приймаючої країни.

Визнайте труднощі, з якими певні держави та національні суспільства можуть зіткнутися під час використання існуючих торгових марок.

Труднощі зазвичай виникають через поширене помилкове уявлення про те, що Червоний Хрест і Червоний Півмісяць мають релігійне або політичне значення, а також через те, що деякі національні суспільства не можуть вибрати одну з емблем, визнаних Женевськими конвенціями. Дев'ята преамбула просто зазначає цей факт без будь-якого оцінювача.

Відзначаючи рішучість Міжнародного комітету Червоного Хреста, Міжнародної федерації товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця та Міжнародного руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця зберегти

назви та емблеми, які вони зараз використовують.

Остання преамбула підтверджує, що Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ), Міжнародна федерація товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця (Міжнародна федерація) та Рух вирішили не змінювати свої назви та знаки розрізнення під час його розробки. Однак цей висновок не забороняє МКЧХ і МФ, як міжнародним членам Руху, використовувати емблему Додаткового протоколу III за певних виняткових обставин (див., зокрема, статтю 4 Протоколу).

Тому будь-які зміни назв та емблем будуть обмежені тими національними товариствами, які бажають використовувати червоний кристал. Слід зазначити, що прийняття Додаткового протоколу III призвело до змін до Статуту Руху, які дозволили національним асоціаціям використовувати назву та відмітну емблему, передбачені цим Договором, або їх комбінацію (для цілей позначення) відповідно до ст. 3. З прийняттям Додаткового протоколу III необхідно внести зміни до інших документів, таких як Правила використання національними асоціаціями емблеми Червоного Хреста та Червоного Півмісяця.

1.3. Міжнародно-правові стандарти використання Емблем у міжнародному гуманітарному праві

Вираз «відмітні знаки» ґрунтується на тексті ст. 38 Женевської конвенції 1949 року, в якій зазначено, що Червоний Хрест є «емблемою та відмітною ознакою санітарної служби армії». Стаття 8.11 Додаткового протоколу I використовує той самий вираз і визначає його як «відмітний знак Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Лева та Сонця на білому тлі, коли він використовується для захисту медичних формувань та машин швидкої допомоги, медичних та духовних персонал. та обладнання чи запаси". Хоча стаття 8 обмежує сферу застосування цього терміну цілями

Додаткового протоколу I, немає вказівок на те, що Додатковий протокол III читається по-іншому. Звідси випливає, що положення, що розглядається тут, стосується захисної функції позначка.

Перший абзац статті 2 вводить відмітну емблему на додаток до тих, які вже визнані Женевськими конвенціями 1949 року, і чітко зазначає, що вона переслідуватиме ті самі цілі, що й ті, що були прийняті раніше. Це лише перевизначення мети Додаткового протоколу III, як зазначено в його назві.

Друга пропозиція цього параграфа – розвиток договірного права. Стаття 38 Першої Женевської конвенції встановила ієрархію серед визнаних емблем Червоного Хреста, як правило, а Червоний Хрест, Червоний Лев і Сонце були прийняті лише як виняток. інший статус, який буде використано пізніше). Особливий статус, наданий Червоному Хресту, пояснює, чому в назві VII розділу VII Женевської конвенції 1949 року вираз «відмітний знак» з'являється в однині. Однак на практиці ці емблеми з часом стали використовуватися на рівних. Розглянутий тут параграф чітко визнає цю зміну, проголошуючи однаковий правовий статус для різних емблем (включаючи ті, що передбачені цим Протоколом) та логічно використовуючи множину «відмінних знаків».

У статті 2.2 дається офіційний опис форми, обраної для додаткової емблеми. Високі Договірні Сторони, які бажають використовувати нову відмітну емблему, вказані в Додатку як вказівки. Ця форма була обрана після тривалого процесу дослідження та роздумів, який включав зовнішні перевірки наочності швейцарськими збройними силами. Основними критеріями, за якими був обраний цей знак, були простота, легкість розпізнавання на відстані (особливо з повітря), а також те, що він не викликає жодних релігійних, етнічних, расових, регіональних та політичних асоціацій.

Хоча до прийняття Протоколу існував широкий консенсус щодо форми додаткової емблеми, рішення щодо її назви не було прийнято, що призвело

до тимчасового позначення «емблема Третього протоколу». Назва додаткового логотипу має відповідати дуже чітким критеріям. Він, звісно, повинен бути позбавлений будь-якого релігійного чи політичного значення, бути мовно нейтральним і бути якомога легшим для розмови принаймні трьома статутними мовами Руху (англійською, іспанською та французькою) та багатьма іншими мовами, включаючи офіційні мови ООН (особливо арабська, китайська та російська). Треба було враховувати ще один фактор: наскільки легко було б додати його до назв існуючих логотипів. Він повинен бути коротким, що запам'ятовується і мати динамічний, але серйозний образ. На цій основі було погоджено прийняти термін «червоний кристал» (англійською — «червоний кристал», французькою — «cristal rouge» та іспанською — «crystal rojo»).

Кристал - символ чистоти, часто асоціюється з водою, що надзвичайно важливо для життя кожної людини. Ця угода міститься в Резолюції 1, прийнятій 22 червня 2006 року ХХІХ Міжнародною конференцією Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.

Умови використання та поваги до емблеми Третього протоколу ідентичні тим, що застосовуються до відмітних емблем Женевських конвенцій і, де це застосовно, Додаткових протоколів 1977 року.

Як і в абзаці першому, який звертає увагу на те, що емблема Третього протоколу та існуючі емблеми служать одній цілі та мають однаковий статус, абзац третій вказує, що умови їх використання та поваги є ідентичними. Іншими словами, цей Протокол не має на меті змінити існуючі умови використання відмітних знаків, дозволяючи їх використання додатковими категоріями осіб або поширюючи їх захист на додаткові категорії осіб чи об'єктів, або змінюючи умови їх використання, або поважаючи їх.

Червоний кристал може використовуватися в захисних цілях під час збройного конфлікту і може представляти лише обмежену кількість людей і предметів. Насамперед, це медичні служби збройних сил. Поняття медичних

послуг чітко не визначено, хоча воно багато разів зустрічається в Женевських конвенціях та Додатковому протоколі I. Загалом можна припустити, що цей термін означає:

- медичний персонал, т.е. особи, які відряджені на постійну або тимчасову базу виключно для медичних цілей або для управління медичними формуваннями та установами або для управління автомобілями швидкої допомоги;

- медичні частини стаціонарні та мобільні, постійні та тимчасові, що належать стороні конфлікту або надані стороні конфлікту;

- автомобілі швидкої допомоги, постійні або тимчасові, призначені виключно для медичних перевезень і підконтрольні компетентному органу сторони конфлікту;

- медичне обладнання медичних частин, машин швидкої допомоги та особового складу.

Духовні особи, які долучаються до збройних сил, також можуть носити емблему в захисних цілях. Термін «духовенство» означає осіб, наприклад військових священиків, які несуть виключно службу і постійно або тимчасово приєднані до збройних сил або медичних формувань сторони в конфлікті або надані в розпорядження сторони в конфлікті.

Але захисне використання знака не обмежується медичною та духовною службою збройних сил. Так, у Четвертій Женевській конвенції зазначається, що за певних чітко визначених умов цивільні лікарні та цивільні особи, які регулярно керують і керують цими лікарнями, також можуть використовувати захисні знаки. Додатковий протокол I розширює перелік цивільних осіб та організацій, які можуть визначати себе як емблеми, надаючи це право – також за певних чітко визначених умов – цивільному медичному та службовому персоналу, медичним частинам та автомобілям швидкої допомоги.

Женевські конвенції також надають міжнародним організаціям Руху та

їх належним чином уповноваженому персоналу право використовувати емблеми для захисту. Вони також пояснюють, що члени товариств допомоги (наприклад, Національні товариства Червоного Хреста або Червоного Півмісяця) також мають право використовувати знак за власною ініціативою під час порятунку або надання допомоги пораненим, хворим або потерпілим корабельну аварію. Конвенція, однак, вимагає, щоб ці асоціації були належним чином визнані та уповноважені їхніми урядами, і обмежує захисне використання знака персоналом, який виконує ті ж функції, що й військовий персонал, і підпадає під дію військових законів і правил. У цьому випадку держава має продовжувати стежити за тим, щоб асоціації допомоги не допускали неправомірного використання емблем.

Нарешті, Женевські конвенції доповнюють перелік осіб та організацій, уповноважених використовувати знак для охорони, поширюючи його на санітарні зони та території, створені на території однієї зі сторін конфлікту для захисту поранених і хворих від наслідків війни. . Проект угоди в Додатку I передбачає емблему периферії та забудову таких зон і районів.

Медичні служби та духовенство збройних сил Високих Договірних Сторін можуть, без шкоди для знаків, які вони використовують у даний час, тимчасово використовувати будь-який із відмітних знаків, зазначених у пункті 1 цієї статті, оскільки це може посилити їх захист. .

Це положення заповнює прогалину в договірному законодавстві, де не вказано, чи можуть медичні служби Високих Договірних Сторін використовувати відмінний від того, який вони зазвичай використовують (наприклад, червоний хрест замість червоного півмісяця, і навпаки). . . У параграфі 4 зазначено, що це можливо, якщо таке використання може посилити захист. Така гнучкість у використанні, яка в рівній мірі стосується емблем, визнаних у 1949 році, і додаткової емблеми цього Протоколу, повинна додатково свідчити про рівний статус різних відмітних емблем. Цей елемент дозволяє замінити звичайний логотип лише будь-яким іншим. Він не

дозволяє замінити звичайний логотип комбінацією кількох інших, що стоять поруч. Цей висновок логічно випливає з використання однини «будь-який» у словосполученні «кожна з розрізняючих емблем». Більше того, таке читання цього параграфа, що розуміється як тимчасове надання визнаних емблем, було б істотним відступом від раніше прийнятих правових норм. Таке відступлення було б несумісним з пунктом 3, згідно з яким Додатковий протокол III не має на меті змінити визнані умови використання та поваги до емблем.

Національні товариства тих Високих Договірних Сторін, які вирішують використовувати емблему Третього протоколу, можуть у разі використання емблеми відповідно до відповідного національного законодавства включати до неї таке:

(а) одна з відмітних емблем, визнаних Женевськими конвенціями, або комбінація цих емблем, або (б) інша емблема, що вже фактично використовується Високими Договірними Сторонами та доведена до відома інших Високих Договірних Сторін та Міжнародного Комітету Червоного Хреста цього протоколу.

Будь-яке національне суспільство може на власний розсуд прийняти рішення про використання емблеми Третього протоколу для позначення. Державі-учасниці Додаткового протоколу III необхідно буде просто внести поправки до свого національного законодавства, що регулює використання емблеми для виконання положень Протоколу III.

Стаття 3.1 надає дві нові можливості. По-перше, національне суспільство може вирішити використати цю додаткову емблему, включивши одну з існуючих емблем 1949 або їх комбінацію.

По-друге, у пункті 1(b) вказується конкретне місце "інший емблеми", яка може бути включена до емблеми Третього протоколу за умови, що вона відповідає двом критеріям, обидва з яких необхідні. Один із них стосується суті питання, інший має формальний характер. Важливим критерієм є те, що

період використання цієї іншої емблеми Високою Договірною Стороною як її офіційна емблема має бути досить тривалим, щоб вона стала відома як емблема суспільства, в цьому сенс виразу «фактичне використання». Формальний критерій вимагає, щоб про нього були повідомлені інші Високі Договірні Сторони та Міжнародний Комітет Червоного Хреста через Депозитарію до прийняття Додаткового протоколу III. Єдина емблема, що відповідає обом цим умовам, - це Червоний щит Давида, який використовувався Ізраїльським національним суспільством (Маген Давид Адом в Ізраїлі) з 1930-х років; Цей знак був також повідомлений через Депозитарія Високим Договірним Сторонам та МКЧХ в застереженні, зробленому Ізраїлем під час ратифікації ним Женевських конвенцій 6 липня 1951 року. З цього випливає, що Червоний щит Давида є єдиною іншою емблемою, яка може бути увімкнена як емблеми Третього протоколу

Можливість включення обмежується використанням емблеми з метою позначення. Навпаки, під час використання емблеми у захисних цілях стаття 2 Додаткового протоколу III вимагає використання простого червоного кристала без будь-яких включень. Ця вимога легко пояснюється тим, що додаткова емблема є червоним кристалом і ніякий інший знак. Є й практична причина: випробування показали, що порожній простір усередині кристала є важливим для забезпечення хорошої видимості на відстані і, отже, більш надійного захисту.

Національна асоціація, яка вирішила включити до знака Третього протоколу інший знак відповідно до пункту 1 цієї статті, може відповідно до національного законодавства використовувати цей знак та його назву на території своєї держави.

За певних умов національне товариство, яке вирішує включити до свого третього Протоколу один або кілька знаків, зазначених у параграфі 1, має право, згідно з параграфом 2, використовувати лише назву цього іншого знака (знаків) і себе (е) емблема (і). не перетворюючи його в червоний

кристал. Наприклад, національне суспільство, яке вирішило включити червоний хрест і червоний півмісяць до емблеми Третього протоколу, може за певних обставин використовувати обидві емблеми одночасно без необхідності розміщувати їх усередині червоного кристала.

У редакції ст. 3.2 відокремлює використання назв цих емблем (що, ймовірно, дозволено без обмежень) від можливості використання тих самих емблем, які дозволені лише на їхній території. Відповідно, не може бути заперечень проти використання національною асоціацією назв емблем, зазначених у пункті 1. 1 літ. а) і б), як на території, так і за її межами. Так само не можна заперечувати проти використання цих знаків, навіть якщо вони не включені до знаку Третього протоколу на території країни походження відповідної національної асоціації. У той же час немає жодних нормативних актів щодо використання цих інших емблем за межами території держави. Іншими словами, коли відповідна національна асоціація здійснює діяльність за кордоном, вона повинна розмістити іншу(и) емблему(и) в емблемі третього протоколу.

На практиці це означає, що червоний хрест, червоний півмісяць, червоний лев і сонце, символи, визнані Женевськими конвенціями, все ще можуть використовуватися на чужій території національною асоціацією, яка обрала одну з них як свою емблему. Якщо, однак, національне товариство вирішить включити один або комбінацію цих знаків, чи «інший знак» до герба Третього протоколу, воно може діяти за межами своєї території, лише якщо цей знак включений до герба озброєння Третього протоколу. пам'ятайте, що всі ці емблеми, навіть ті, що містяться в емблемі третього протоколу, можуть використовуватися лише відповідно до правил Руху, зазначених у параграфі 8 коментаря до преамбули.

«У межах території власної держави» — це один із елементів, що утворюють державу, що відповідає загальноновизнаній концепції міжнародного публічного права. Стаття 3.2 Додаткового протоколу III не відхиляється від

традиційного розуміння цього основного поняття, не ставлячи перед собою мету або мету нагадування про її зміст.

Національні асоціації можуть, відповідно до національного законодавства, у виняткових випадках і для полегшення своєї роботи використовувати відмітну емблему, тимчасово передбачену статтею 2 цього Протоколу.

Цей параграф доповнює ст. 2.4 щодо захисного використання. Це дозволяє національному суспільству тимчасово використовувати емблему Третього протоколу в цілях брендингу, незалежно від того, яка емблема була прийнята. Варто, однак, зазначити, що це положення надає національним асоціаціям право використовувати лише червоний кристал, тоді як ст. 2.4 передбачає, що держава має більший доступ до однієї з емблем, визнаних Женевськими конвенціями, ніж та, яка традиційно використовується медичними службами та духовенством збройних сил.

Інша відмінність від статті 2.4 полягає в тому, що стаття 3.3 встановлює досить суворі умови для вибору цього рішення. По-перше, використання червоного кристала має відповідати національному законодавству. Причому цей варіант допускається лише у виняткових випадках; тому червоний кристал можна використовувати лише тимчасово, і національна громадськість повинна повернутися до використання його звичайної емблеми, як тільки виняткові обставини перестануть існувати. Нарешті, рішення про використання тимчасової емблеми може полегшити роботу національного суспільства. Всі ці умови необхідні для використання. Важко заздалегідь визначити, які ситуації будуть відповідати цим критеріям. Намір розробників явно полягав у тому, щоб не створювати непотрібних перешкод для застосування цього положення, водночас забезпечуючи, щоб стаття 3.3 не стало підставою для постійної заміни традиційного герба національного суспільства червоним кришталем.

Хоча останнє прямо не зазначено в Додатковому протоколі III, розумно

припустити, що національна громадськість може тимчасово використовувати червоний кристал для захисту, коли їй потрібно зробити свій персонал, підрозділи та/або транспортні засоби доступними для збройних сил. Враховуючи, що медичні служби збройних сил мають право використовувати цей знак на підставі ст. 2.4, важко уявити, що національні суспільства не могли б використовувати одні й ті самі знаки для ідентифікації та ідентифікації свого персоналу, призначеного до збройних сил.

Ніщо в цій статті не впливає на правовий статус відмітних емблем, визнаних Женевськими конвенціями та цим Протоколом, а також на правовий статус будь-якої окремої емблеми, що міститься в емблемі Третього протоколу для цілей позначення відповідно до пункту 1 цієї статті.

Стаття 3.4 є виключним застереженням, яке зберігає правовий статус емблем, визнаних Женевськими конвенціями та Додатковим протоколом III. Таким чином, зміст цієї статті не може вплинути на їх статус. Це положення також чітко показує, що інші емблеми, які можна використовувати на території держави без вбудовування в червоний кристал, не набувають особливого міжнародно-правового статусу в результаті включення відповідно до пункту 1. Це роз'яснення було надано через побоювання, що це положення можна було б інтерпретувати як подвійну емблему або червоний щит, що вириває Давида з контексту.

Міжнародний комітет Червоного Хреста та Міжнародна федерація товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця

та їх належним чином уповноважений персонал може у виняткових випадках та для полегшення своєї роботи використовувати відмітну емблему, передбачену статтею 2 цього Протоколу.

Стаття 44 (1) 3 Першої Женевської конвенції дозволяє міжнародним органам Червоного Хреста та їх належним чином уповноваженому персоналу використовувати емблему Червоного Хреста в будь-який час. Подібне

формулювання попереднього проекту Додаткового протоколу III дозволяло міжнародним компонентам Руху використовувати символ Третього протоколу, коли це необхідно.

Проте в нинішньому вигляді ст. 4 засновано на іншій логіці. Його слід читати у світлі заключної преамбули, яка виражає рішучість МКЧХ, Міжнародної федерації та Руху підтримувати назви та відмітні знаки, які вони використовують сьогодні. У цьому контексті ст. Однак пункт 4 дозволяє цим інгредієнтам використовувати червоний кристал за умови, що вони відповідають двом кумулятивним умовам, уже викладеним у ст. 3.3, а саме винятковий випадок та його сприяння.

Медичні служби та священнослужителі, які беруть участь у операціях, спонсорованих Організацією Об'єднаних Націй, можуть, за згодою залучених осіб, використовувати одну з відмітних емблем, зазначених у статтях 1 і 2.

Стаття 5 проекту Додаткового протоколу III від 5 липня 2000 року мала назву «Операції з підтримання миру». Стверджувалося, що цю заяву можна тлумачити як таке, що виключає застосовність цього положення до певних операцій, що здійснюються з повноважень або схвалення Ради Безпеки ООН відповідно до розділу VII Статуту. Тому деякі країни запропонували змінити назву ст. 5 на класичну фразу «операції з підтримання миру», тоді як інші віддали перевагу «операціям, які фінансуються ООН». У результаті була прийнята друга редакція.

Звичайно, вираз «операції під егідою Організації Об'єднаних Націй» не має юридичного визнання; однак підготовча робота свідчить про те, що вони призначені для охоплення різних поколінь миротворчих операцій. Таким чином, він охоплює операції відповідно до традиційно прийнятого значення миротворчості, які, як правило, розділені між сторонами конфлікту по лінії припинення вогню і ґрунтуються на трьох важливих фундаментальних принципах: неупередженості, згоди сторін конфлікту та мінімуму сила.

Однак це також передбачає більш складні операції, які розпочалися після закінчення холодної війни і складаються з поєднання військових і цивільних заходів (наприклад, підтримка реконструкції та будівництво закладів, пошкоджених війною). За таких обставин не виключено, що декларація стосується також миротворчих та примусових операцій.

Проте не слід забувати, що сфера дії ст. 5 обмежується силами, які діють під егідою Організації Об'єднаних Націй, на відміну від проекту Додаткового протоколу III (липень 2005 р.), це положення не поширюється на місії, що проводяться іншими глобальними або регіональними організаціями (наприклад, НАТО) або під їх егідою.

З точки зору змісту, Організація Об'єднаних Націй, яка формально не є стороною Женевських конвенцій, не може використовувати емблеми, визнані цими Конвенціями та Додатковими протоколами до них. У той же час, коли ця організація діє через збройні сили держав-учасниць, безсумнівно, що медичні служби та духовенство цих сил мають право використовувати відмітну символіку та зобов'язані її поважати. Більше того, ці принципи, спрямовані на посилення захисту жертв збройного конфлікту, чітко викладені у ст. 9.7 Бюлетеня Генерального секретаря під назвою «Відповідність Організацією Об'єднаних Націй міжнародного гуманітарного права».

Стаття 5 не має на меті змінити загальну практику, згідно з якою медичний та релігійний персонал будь-якого контингенту, залученого до операції, яку спонсорує ООН, може використовувати свою звичайну емблему: для одних це червоний хрест, для інших – червоний півмісяць. Формулювання цього положення не залишає сумнівів у тому, що воно є суто дозвільним. Він просто визнає вибір однієї емблеми або емблеми, визнаних Конвенціями 1949 року, або червоного кристала для ідентифікації та захисту. Однак вибір цієї єдиної емблеми повинен бути схвалений державами, які беруть участь у багатонаціональних силах.

Стаття 5 не визначає конкретні причини, за якими керівники збройних сил, які фінансуються Організацією Об'єднаних Націй, можуть вибрати єдину емблему для всього медичного та духовного персоналу. з міркувань, що стосуються сфери дій, коли сили ООН використовують емблему, традиційну для країни перебування як найвідомішого цивільного населення та апріорі, що забезпечує більшу повагу до сторін конфлікту. На рішення також можуть впливати фактори, пов'язані зі складом багатонаціональних сил, причому вибір залежить від того, яку емблему використовує більшість контингенту.

У таких ситуаціях деякі країни погоджуються, що їхні медичні та духовні служби в кожному випадку діють під іншою емблемою, ніж та, яку вони традиційно використовують. Коли справа доходить до використання червоного хреста замість червоного півмісяця (або навпаки), проблем не повинно виникнути, оскільки ці емблеми визнаються Женевськими конвенціями, які прийняті всіма країнами. Однак можна уявити, що сили виберуть використовувати червоний кристал, навіть якщо одна або кілька держав, що надсилають, не є сторонами Додаткового протоколу III. Однак така ситуація не призведе до правових ускладнень, оскільки для об'єднання медичних і духовних служб різних військових держав під одним знаком потрібна згода цих держав. Більше того, ніщо не заважає державі прийняти червоний кристал через спеціальну угоду з Організацією Об'єднаних Націй і визнати себе зобов'язаною Третім Додатковим Протоколом у конкретному випадку.

1.4. Запобігання і припинення неправомірного використання Емблем

Положення Женевських конвенцій і, де це застосовно, Додаткових протоколів 1977 року щодо запобігання незаконному використанню відмітних емблем і боротьби з ним однаково застосовуються до емблеми Третього протоколу. Зокрема, Високі Договірні Сторони вживають

необхідних заходів для запобігання та припинення будь-якої зловживання відмітними знаками, зазначеними у статтях 1 і 2, та їхніми назвами, включаючи підступне використання та використання будь-яких знаків та назв, що їх імітують. Стаття 6.1 відображає прагнення забезпечити ідентичність режиму, що регулює використання червоного кришталю, з існуючими емблемами, оскільки вона переносить до емблеми Третього протоколу правила щодо запобігання та припинення зловживань, які містяться в Женевських конвенціях 1949 року та Додаткові протоколи 1977 р. Необхідні національні закони, щоб запобігти неправомірному використанню торгових марок та їх назв, утримати потенційних порушників від цього та покарати винних, якщо порушення триватимуть. Відповідні положення містяться у ст. 49, 53 і 54 Першої Женевської конвенції, ст. 50 Другої Женевської конвенції та ст. 18 і 85 Додаткового протоколу I.

Будь-яке використання емблеми, прямо не передбачене міжнародним гуманітарним правом, вважається незаконним. ст. 6 сек. У параграфі 1 чітко згадуються два конкретні види зловживань, які необхідно запобігти та припинити. Перший – це зрада, тобто використання товарного знака для імітації статусу, що дає право на захист, таким чином обманюючи ворога, чесно поважаючи емблему, щоб позбавити його життя, поранити чи захопити його. Другий – це імітація або використання знака, форма та/або колір якого такі, що їх можна сплутати з відмітною емблемою. Однак слово «іп» вказує на те, що це лише кілька прикладів. Так, незаконним використанням герба також вважається привласнення. Визначається як його використання юридичними або фізичними особами, які не мають на це права (комерційні компанії, аптеки, приватні лікарі, громадські організації, звичайні громадяни тощо), а у випадку осіб, які мають право на використання логотипу - використовувати всупереч конвенціям і протоколам до нього або Основним принципам дорожнього руху.

Стаття 6.2 стосується делікатного питання про тимчасову сферу дії

заборони зловживання емблемою Третього протоколу. Щоб краще зрозуміти рішення, передбачене Третім Додатковим протоколом, варто розглянути відповідні положення Першої Женевської конвенції.

Перша Женевська конвенція встановлює, з одного боку, різні набори правил для Червоного Хреста, а з іншого — для двох інших відмітних знаків (сформульованих як винятки). Стосовно Червоного Хреста ст. 531 Конвенції забороняє зловживання маркою в категоричній формі, підкреслюючи, що будь-яке використання фізичними особами (крім осіб, які мають на це право згідно з Конвенцією) знака або назви «незалежно від мети такого використання та незалежно від того, коли вдаватися до» заборонено в будь-який час. У коментарі зазначено: «Усі торгові марки та торгові марки, що містять Червоний Хрест, повинні зникнути, навіть якщо вони використовувалися протягом століть або довше. Комерційні інтереси, навіть законні, повинні поступитися місцем вищим інтересам людства, незважаючи на всі витрати, пов'язані з цим. «Однак Конвенція дозволяє державам (принаймні, не учасникам Женевської конвенції 1929 року) надавати. Це положення про виключення застосовується лише до емблем, які мають суто інформаційну функцію, а не до тих, які можуть створити враження, що вони забезпечують захист відповідно до міжнародного гуманітарного права під час збройного конфлікту.

З іншого боку, частина четверта ст. 53 передбачає більш гнучкий правовий захист червоного півмісяця та червоного лева та сонця. Заборона на використання цих емблем поширюється лише на осіб, які заявляють про право на їх використання після набрання чинності Конвенцією, а не на старих користувачів, чії права, набуті в результаті попереднього використання, вважаються такими, що мають право. Нарешті, слід зазначити, що другий пункт статті 6.2 говорить лише про укорінені права тих, хто раніше користувався емблемою третього Протоколу, не згадуючи (на відміну від пункту 1) тих, хто користується її найменуванням. Однак слід уникати

надмірно буквального тлумачення цього пункту, оскільки немає ніяких логічно обґрунтованих причин створення різних правових режимів для попереднього використання самої емблеми та її назв, які також підлягають захисту.

Стаття 7 Додаткового протоколу III, хоча і з деякими змінами, вживає формулювання ст. 83 сек. фактор, який сприяє їх повазі, а також дотриманню їхніх конкретних правил.

Зобов'язання Високих Договірних Сторін розширити положення Додаткового протоколу III, щоб забезпечити визнання та визнання Червоного Кристалу як захисного знака у збройних конфліктах у тій же мірі, що й роль Червоного Хреста та Червоного Півмісяця у захисті медичного персоналу, підрозділів та транспортні засоби. Поширення цих принципів має бути якомога ширшим. Додатковий протокол III прямо нагадує Сторонам, що діяльність з розповсюдження зброї має здійснюватися в мирний час для військовослужбовців, які спочатку ведуть бойові дії та захищають цивільні об'єкти, а також тих, хто не бере участь у бойових діях або не припиняє їх. Але Протокол також зобов'язує держави «заохочувати» вивчення цих стандартів усіма цивільними особами. Позиція МКЧХ щодо законності використання символів ґрунтується на наступних положеннях:

- назви та емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристалу охороняються відповідно до міжнародного права, і держави зобов'язані визначити такий захист у національному законодавстві;

- у національному законодавстві мають бути визначені: особи, які мають право на використання найменування та емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристалу, включаючи умови зловживання цими правами;

- загальні підстави визнання незаконним використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристалу; тощо

Держави зобов'язані передбачити у своєму внутрішньому законодавстві

заходи щодо запобігання, припинення та покарання за будь-яке зловживання емблемами, як у мирний час, так і під час збройного конфлікту. Такі заходи можуть мати форму кримінальних, адміністративних або дисциплінарних стягнень.

Включення відповідних норм у національне законодавство та практику можуть приймати різні форми. У деяких державах може бути достатньо спеціального автономного законодавства, яким врегульовано порядок використання символіки Червоного хреста та накладення санкцій у випадку його порушення. В інших державах норми відповідальності повинні бути включеними у внутрішні правові документи (у тому числі, у кримінальні або адміністративні кодекси, закони про товарні знаки тощо).

Крім того, може виникнути необхідність включення положень про використання та захист цих емблем у військові статuti і постанови.

Консультативною службою МКЧХ з міжнародного гуманітарного права розроблено «Типовий закон щодо використання та захисту емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця і Червоного Кристала», а також «Закон Женевських конвенцій», яким запроваджено відповідні положення про призначення покарань за зловживання. Ці типові закони було запропоновано на розгляд державам [4].

Першою та єдиною вдалою спробою використовувати емблему Червоного Хреста для продажу товарів, не пов'язаного з гуманітарною та благодійною діяльністю є діяльність американської компанії Johnson & Johnson. Так, у ст. 9 проекту угоди, підготовленої Міжнародним Комітетом для конференції 1863 р. було прийнято використовувати єдиний символ – емблему з зображенням Червоного Хреста. Згодом, компанією Johnson & Johnson було зареєстроване право на ексклюзивне використання зображення Червоного Хреста для продажу окремих товарів. У 1905 р. Конгресом США заборонено використовувати символ Червоного Хреста будь-якими організаціями, крім організацій Червоного Хреста. У свою чергу, оскільки

компанією Johnson & Johnson зареєстровано свою емблему раніше, то для неї зроблено виняток [5].

Як зазначає Д.А. Гаврилов, спеціальним видом недобросовісної конкуренції є дії, спрямовані на виникнення переплітання, шляхом використання позначень, яких не призначено для індивідуалізації певного товару, але які персоніфікують певне, у тому числі, соціально значуще явище. Даний прояв недобросовісної конкуренції підлягає безумовній забороні («per se»). Неправомірне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала саме по собі містить всі ознаки недобросовісної конкуренції і підлягає безумовній забороні, оскільки наявність правових наслідків від таких дій у вигляді отримання переваг у підприємницькій діяльності та можливої шкоди конкурентам впливає з самого факту неправомірного використання таких позначень [6].

Поль Мателі при дослідженні торгових знаків виокремлює групу знаків, за несанкціоноване використання яких наступає відповідальність.

У цю групу входять: емблеми держав, офіційні знаки контролю та гарантій, емблем міжнародних організацій. Теоретик обґрунтовує свою точку зору Паризькою конвенцією про охорону промислової власності [7, с. 7].

Позиціонування незаконного використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала як порушення прав інтелектуальної власності міжнародної організації пов'язано зі зростанням ролі міжнародних організацій у сучасному світі та поширенням тенденцій комерціалізації, тобто перетворення чого-небудь у можливе джерело прибутку.

Загальноприйнятим є розрізнення об'єктів авторського права та суміжних прав, об'єктів промислової власності, а також засобів індивідуалізації продукції, робіт та послуг (знаки для товарів та послуг, комерційні найменування та географічні зазначення) [8, с. 17].

Позиція МКЧХ щодо використання власної символіки однозначна:

будь-яке використання емблеми, яке чітко не передбачено у міжнародному гуманітарному праві, є її незаконним використанням.

Крім того, виділено такі види незаконного використання емблеми:

– імітація, коли використовується знак, який через його форми і (або) колір можна сплутати з емблемою;

– незаконне привласнення права використовувати емблему: мова йде про використання емблеми організаціями або особами, які не мають на це права (комерційні підприємства, аптеки, лікарі, які займаються приватною практикою, неурядові організації, приватні особи тощо); до цього ж виду незаконного використання емблеми відносяться випадки, коли особи, які зазвичай мають право на її використання, використовують цю емблему, порушуючи положення Женевських конвенцій і протоколів до них;

– віроломство, яке полягає у використанні емблеми у період конфлікту з метою захистити комбатантів або військове обладнання; віроломне використання емблеми може розглядатися як серйозне порушення міжнародного гуманітарного права, тобто як військовий злочин.

Незаконне використання емблеми як розпізнавального знаку завдає шкоди її престижу в очах громадськості, і веде до ослаблення її захисної функції у воєнний час [1].

Імітація є формою зловживання використанням емблем, але при встановленні цієї форми порушення міжнародного гуманітарного права, необхідно орієнтуватися на критерій наявності ризику плутанини у суспільній свідомості між цим знаком і символами Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала. Майже від самого початку появи емблем було очевидним, що зловживання, у тому числі використання емблем як торговельних знаків, є суттєвою загрозою.

Статтями 23 та 27 Женевської конвенції 1906 р. суворо заборонено несанкціоноване використання емблеми відповідно до міжнародного права.

Однак після прийняття цієї заборони, комерційні компанії почали

використовувати знаки, які не могли бути названі червоним хрестом, але складалося враження, що вони були ними.

Як наслідок, ст. 24 і 28 Женевської конвенції 1929 р. було заборонено імітацію емблеми – заборонено несанкціоноване використання не лише оригінальної емблеми, а й кожного знаку або назви, що являє собою її імітацію.

Імітація є формою неправомірного використання емблеми та опосередковує такі положення:

– використання знаку або позначення, що у силу своєї форми і/або кольору, назви, може бути сплутано з емблемою або найменуванням (наприклад, червоний кінь або жовтий хрест не складе імітацій, бо при проектуванні кінь і жовтий колір занадто далеко від дизайну і червоного кольору емблеми, натомість оранжевий хрест або фіолетовий півмісяць можуть являти собою імітацію емблеми);

– поширеними способами імітації емблеми є:

Червоний Хрест з фігурою або з іншим накладеним хрестом; хрест, якого нанесено контурам або частково покрито у червоний колір; фони різних кольорів; хрест наполовину червоний і наполовину білий. Вказана заборона відноситься і до імітації найменувань, наприклад, «bed cross» чи «tex crystal»;

– критерієм, на основі якого вирішується чи є символ чи найменування імітацією – ризик плутанини у суспільній свідомості;

– використання емблем, яке суперечить закону та використання імітації емблеми – є незаконним.

Однак у разі виникнення сумнівів щодо того, чи є знак імітацією чи ні, державні органи (яких слід розуміти у широкому сенсі, включаючи не лише органи виконавчої влади, а й суди, або інші державні органи) можуть нести відповідальність за прийняття необхідних заходів щодо протидії, запобігання та припинення неправомірного використання емблеми [4].

Уставом МКЧХ закріплено, що емблемою є Червоний Хрест на білому тлі, а девізом – «*Inter arma caritas*» («Милосердя на полі бою»). Він також відповідає девізу «*Per humanitatem ad pacem*» («Через гуманізм до миру») [9]. Етичними принципами, якими МКЧХ керується у своїх відносинах з приватним сектором визначено, що одним з основ таких відносин є принцип незалежності. Відповідно до цього принципу угода між МКЧХ та компанією ні в якому разі не повинна означати, що МКЧХ буде надавати підтримку компанії, її продукції, політиці чи послугам. Встановлюючи партнерство з компанією, МКЧХ нікому не може надавати «ексклюзивного» офіційного статусу. Крім того, «логотип» МКЧХ не є торговою маркою, він не реєструється у цій якості і не підпадає під захист законодавства про товарні знаки.

Логотип МКЧХ містить емблему Червоного Хреста, яка охороняється міжнародним правом (Женевськими конвенціями). Слід пам'ятати, що емблема є перш за все міжнародно визнаним символом захисту під час збройного конфлікту. Кожна частина Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця прагне зберегти унікальну захисну силу емблеми. Усі контракти з компаніями повинні відповідати вимогам «Політики використання Червоного Хреста або Червоного Півмісяця».

Корпоративні угоди, що дозволяють компанії використовувати назву або «логотип» МКЧХ, мають бути письмовими та містити чітке визначення ролей та відповідальності кожної зі сторін. Такі угоди повинні містити положення про припинення для кожної зі сторін.

МКЧХ завжди залишає за собою право вийти з партнерства, як тільки отримає доказ того, що корпоративний партнер більше не відповідає етичним критеріям.

Для реалізації вищезазначених принципів було створено Відділ корпоративного партнерства під керівництвом Генерального директора МКЧХ.

Прийняття рішень відбувається після оцінки того, наскільки політика та практика компанії відповідають критеріям МКЧХ. У виняткових випадках, коли Департамент корпоративного партнерства не може сформулювати остаточні рекомендації, питання передається Раді Асамблеї МКЧХ для прийняття остаточного рішення (наприклад, злиття або поглинання), відносини слід переглянути, щоб оцінити, чи продовжує корпоративний партнер відповідати критеріям. їхні рахунки [10].

Слід звернути увагу на ст. 23 Положення про використання емблеми Червоного Хреста або Червоного Півмісяця, згідно з якою національна асоціація може використовувати цю емблему для підтримки кампаній і заходів, спрямованих на популяризацію своєї діяльності, поширення знань з міжнародного гуманітарного права та основоположних принципів гуманітарного права. Міжнародний рух Червоного Хреста та Червоного Півмісяця. збір коштів на конкретні цілі. Таке використання ні в якому разі не повинно розглядатися як захист міжнародного гуманітарного права або членство в Міжнародному Руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця.

Національне товариство, яке співпрацює з комерційною компанією або іншою організацією з метою залучення коштів, можливе за умови, що виконуються такі вимоги:

- відсутність плутанини у свідомості громадськості між діяльністю компанії або якості її продукції та зображення емблеми;
- збереження контролю над всією кампанією, зокрема вибір об'єктів, на яких відобразатиметься емблема та форма, розмір такого маркування;
- комерційна компанія повинна бути, як правило, обмеженою у часі і географічному районі;
- комерційна компанія ні в якому разі не може займатися діяльністю, що суперечать цілям і принципам Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, або що може бути сприйнято громадськістю як така;
- національне товариство залишає за собою право скасувати контракт з

компанією, якщо її діяльність підриває престиж емблеми тощо.

Національне товариство може дозволити комерційним компаніям або іншим організаціям згадати в їх рекламних матеріалах про пожертву або інший внесок у роботу Національного товариства. Така згадка також може бути дозволеною на продукції, виручка від продажу якої повинна бути передана у повному обсязі або частково Національному Товариству. Крім того, Національне товариство повинно уважно стежити за манерою, в якій описано допомогу у рекламному матеріалі або на продуктах. Національне товариство повинно гарантувати, що умови, які регулюють використання емблеми є невіддільною частиною його контракту з компанією, і що умисне порушення цих умов дає право розірвати договір з негайним набранням чинності, без настання відповідальності щодо компенсації [11].

При дослідженні цілей та заходів, спрямованих міжнародною спільнотою для забезпечення правомірного використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, заслуговує на увагу модельний закон СНГ 2009 р. «Про використання і захист емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та найменувань «Червоний Хрест», «Червоний Півмісяць», «Червоний Кристал», розпізнавальних сигналів, що служать для розпізнавання медичних формувань і санітарно-транспортних засобів».

Статтею 10 вказаного модельного акту визначено сутність зловживання емблемами, найменуваннями та розпізнавальними сигналами та суб'єктів відповідальності. Зокрема, це:

– особи, які навмисне і неправомірно вдалися до використання емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, найменування «Червоний Хрест», «Червоний Півмісяць», «Червоний Кристал», характерного сигналу або будь-якого знаку, назви або сигналу, які є їх імітацією або можуть бути помилково сприйняті за такі, як і мета такого використання;

– особи, які вдалися до використання емблеми або найменування на вивісках, плакатах, в оголошеннях, рекламних листах або комерційних документах або для маркування товарів чи упаковки, запропонували до продажу або випустили в обіг товари, марковані таким чином.

Щоб уникнути можливого змішування герба Швейцарії з емблемою Червоного Хреста, особи, які вдалися до використання білого хреста на червоному тлі, так само як і будь-якого іншого знаку, що являє його імітацію, як фабричного або товарного знаку або як їх основної частини з метою, що суперечить звичаям ділового обороту, або в умовах, які можуть зачепити національні почуття громадян Швейцарії, несуть відповідальність відповідно до національного законодавства.

Крім того, вказаним нормативним актом запропоновано заходи запобігання зловживання символікою Червоного Хреста. Так, виконавчі органи державної влади можуть накласти арешт на об'єкти і майно, марковані з порушенням; вимагати зняття емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, слів «Червоний Хрест», «Червоний Півмісяць», «Червоний Кристал» за кошти особи, яка вдалася до неправомірного їх використання; розпорядитися про знищення обладнання для відтворення цих емблем або слів.

Висновки до розділу 1

Основними засадами використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала як розпізнавального знака є такі:

– Товариство Червоного Хреста України є єдиною українською організацією, яка має право використовувати емблеми Червоного Хреста з розпізнавальною функцією для цілей і видів своєї діяльності, що відповідають принципам, визначеним міжнародними конференціями Червоного Хреста й Червоного Півмісяця;

– Національні Товариства Червоного Хреста й Червоного Півмісяця

інших держав, персонал яких присутній на території України з дозволу Національного комітету Товариства Червоного Хреста України в умовах мирного часу та за умови безкоштовного надання послуг, можуть використовувати вказані емблеми для позначення будівель, споруд, медичних матеріалів і санітарно-транспортних засобів закладів охорони здоров'я, призначених для осіб, які потребують постійного медичного догляду; транспортних засобів, що використовуються для транспортування поранених і хворих; тощо.

У мирний час емблеми Червоного Півмісяця, Червоного Кристала використовуються виключно для позначення медичного, духовного персоналу іноземних організацій, що входять до Міжнародного руху Червоного Хреста й Червоного Півмісяця, під час їхнього перебування в офіційному відрядженні в Україні, а також майна таких організацій і не можуть бути використані для жодних інших цілей та в інших випадках.

Міжнародний комітет Червоного Хреста, сприяючи встановленню міжнародних норм, необхідних для забезпечення поваги демблеми, на підставі Женевських конвенцій 1949 р. і Додаткових протоколів до них 1977 р. запропонував державам типовий закон щодо використання й захисту емблем Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, дотримуючись при цьому Заключної декларації Міжнародної конференції щодо захисту жертв війни 1993 р. і Рекомендацій Міжнародної групи експертів 1995 р., схвалених XXVI Міжнародною конференцією Червоного Хреста й Червоного Півмісяця, яка відбулася в грудні 1995 р. в м. Женеві. Це було зроблено з метою надання допомоги державам із питань розробки та вдосконалення національного законодавства.

Так, Міжнародним органам Червоного Хреста й Червоного Півмісяця та їхнім уповноваженим представникам дозволяється користуватися в будь-який час емблемами Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала під час здійснення всіх видів своєї діяльності.

РОЗДІЛ 2.

НАЦІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО ВИКОРИСТАННЯ ЕМБЛЕМ

2.1. Імплементация міжнародних норм з використання Емблеми на національному рівні

Відповідно до вимог міжнародних договорів, а також загальновизнаних норм та принципів МГП майже усі держави у національному законодавстві зобов'язані встановити відповідальність за серйозні порушення законів та звичаїв війни. Різні держави зайняли різні, неоднозначні позиції щодо шляхів імплементации норм МГП у внутрішнє законодавство.

Практика закріплення відповідальності за незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала у національних законодавствах різниться.

У США у 1910 р. було прийнято «Criminal Statute», яким визначено, що винними у вчиненні кримінального правопорушення є:

– особи, які носять або відображають знак Червоного Хреста або будь-яку символіку, яка імітує його іншими кольорами з метою шахрайського переконання, що така особа є членом або агентом Американського Національного Червоного Хреста;

– корпорації, асоціації чи особи, крім Американського національного Червоного Хреста і його належним чином уповноважених співробітників і агентів, у разі використання емблеми Червоного Хреста на білому тлі, або слів «Червоний Хрест» або «Женевський Хрест», комбінацію цих слів.

Відповідно до Закону США «Про військові злочини» (1996 р.), порушення Статті 23 (Р) Гаазьких Правил 1907 р. є військовими злочинами. У свою чергу, Законом США «Про військові комісії» (2006 р.) внесено зміни до Кодексу Сполучених Штатів – виокремлено злочини, які підсудні військовим комісіям. До таких злочинів віднесено незаконне використання

відмітних емблем. Відповідно, будь-які особи, що навмисно використовують відмітні емблеми, яких визнано відповідно до законодавства війни у військових цілях у визначеному порядку, підлягають покаранню.

У 2009 р. було доповнено Главу 47А Закону США «Про військові комісії» положенням, що вказані злочини будуть підсудні воєнним комісіям у будь-який час без обмежень. Серед них чільне місце займає незаконне використання відмінних емблем [13].

Протилежним є підхід до захисту символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала у Республіці Узбекистан. Статтею 14 Закону Республіки Узбекистан «Про використання і захист емблем Червоного Півмісяця і Червоного Хреста» встановлено заборону використання емблем Червоного Півмісяця і Червоного Хреста, розпізнавальних сигналів, найменувань «Червоний Півмісяць» і «Червоний Хрест» або знаків і найменувань, які являють наслідування їм, у комерційній діяльності, а також їх віроломне використання у період збройних конфліктів [14].

Вид та міру відповідальності за незаконне використання емблем Червоного Півмісяця і Червоного Хреста визначено у ст. 203 Кодексу Республіки Узбекистан про адміністративну відповідальність. Відповідно, вказане порушення тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох, а на посадових осіб – від трьох до п'яти мінімальних розмірів заробітної плати [15].

Окремими державами встановлено і адміністративну, і кримінальну відповідальність за неправомірне використання символіки. Наприклад, відповідно до ст. 385 Кримінального кодексу Республіки Білорусь незаконне користування емблемою або найменуванням Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, вчинене протягом року після накладення адміністративного стягнення за таке ж порушення, – карається штрафом або виправними роботами на строк до одного року. Вказаний злочин поміщено у Розділ XIII

«Злочини проти держави і порядку здійснення влади та управління» [16]. Разом з тим, Кодексом Республіки Білорусь про адміністративні правопорушення виокремлено адміністративні правопорушення проти управління, серед яких пункт 23.40 – це незаконне користування емблемою або найменуванням Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, за яке передбачено відповідальність у вигляді штрафу [17].

В Японії у 1947 р. було прийнято закон «Про Емблему», яким передбачено, що емблема Червоного Хреста (та її еквівалент) не можуть бути використаними без дозволу. Той, хто порушує це положення, може бути засуджений до позбавлення волі.

Статтею 157 закону Японії «Про цивільний захист» (2004 р.) встановлено, що жодна особа не може ганьбити емблему Червоного Хреста, як при збройному нападі, так і у будь-яких ситуаціях, протиправно використовувати розпізнавальний сигнал. Особу, яка вчинила вказані проступки, може бути притягнуто до відповідальності у вигляді 6 місяців ув'язнення або штраф у розмірі не більшому, ніж 300 000 єн [13].

Шведським законодавством передбачено, що емблему Червоного Хреста, що складається з Червоного Хреста на білому тлі, найменування «Червоний Хрест» або «Женевський Хрест» не може бути використано інакше, як для позначення військово-медичних послуг, військового духовного персоналу. Міжнародні організації Червоного Хреста мають право використовувати розпізнавальну емблему і назву. Те ж саме стосується іноземних національних асоціацій, які у своїй власній державі мають право публічно використовувати емблему або найменування. Відмітний знак може бути використано з дозволу уряду як розпізнавальний знак для цивільних медичних формувань у воєнний час, і для рятувальних служб.

Кримінальним кодексом Швеції визначено зловживання символікою Червоного Хреста злочином проти міжнародного права.

Швейцарським законом «Про емблему» встановлено, що емблема

Червоного Хреста на білому тлі і слова «Червоний Хрест» або «Хрест Женеви» повинна, за винятком випадків, передбачених у наступних статтях, використовуватися, будь то у мирний час або під час війни, тільки для позначення персоналу і формувань, які захищені Женевськими конвенціями, що включає персонал, підрозділи, транспорт, установи і матеріал медичної служби збройних сил, у тому числі, добровільної санітарної допомоги швейцарського Червоного Хреста, а також капеланів, прикріплених до збройних сил.

Особи, які умисно порушили положення вказаної норми, здійснили використання емблеми Червоного Хреста на білому тлі, або слів «Червоний Хрест» чи «Хрест Женеви», або будь-який інший знак чи слово, що здатне створити плутанину – повинні бути покарані позбавленням волі або штрафом у розмірі до 10 000 швейцарських франків. У менш серйозних випадках, або якщо дана особа діяла з недбалості суддя може винести покарання у вигляді позбавлення волі чи штраф у розмірі до 1000 швейцарських франків [13].

У Російській Федерації Модельний Кримінальний кодекс, прийнятий у 1996 р., покликаний посилити й уніфікувати кримінальну відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права. Модельний закон «Про використання та захисту емблем Червоного Хреста або Червоного Півмісяця, найменувань «Червоний Хрест» і «Червоний Півмісяць», розпізнавальних сигналів, що служать для розпізнавання медичних формувань і санітарно-транспортних засобів» містить комплекс заходів щодо посилення захисту прав медичного персоналу.

Важливим умовно проміжним рівнем є модельні закони, які поєднують в собі міжнародні стандарти та правозастосовну практику з найбільш прийнятною для внутрішньодержавного рівня формою.

Таким прикладом є Model Law concerning the use and protection of the Emblem of the Red Cross, Red Crescent and the Red Crystal. Модельний закон

включає положення, що відображають всезагальний правовий режим, який регулює використання та захист Емблем відповідно до вимог Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р. та Додаткових протоколах до них від 8 червня 1977 р. та 8 грудня 2005 р. Ці положення бути імплементовані у національне законодавство шляхом прийняття окремого закону, зразком якого може слугувати Модельний закон¹. Модельний закон складається із наступних розділів: Загальні положення (2 статті), Правила щодо використання Емблеми (5 статей), Контроль та санкції (7 статей), Заключні положення (2 статі). На сайті МКЧХ окрім тексту Модельного закону розміщено коментар щодо тлумачення та застосування Модельного закону.

Цікавим прикладом імплементации міжнародних норм з використання Емблеми на регіональному рівні є Модельний закон СНД «Про використання і захист емблем Червоного Хреста або Червоного Півмісяця, найменувань «Червоний Хрест» та «Червоний Півмісяць», розпізнавальних сигналів, що служать для розпізнавання медичних формувань і санітарно-транспортних засобів», який був прийнятий на чотирнадцятому пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць СНД (постанова № 14-12 від 16 жовтня 1999 року), та в новій редакції – на тридцять третьому пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць СНД (постанова № 33-12 від 3 грудня 2009 року)

Цей Модельний закон фактично є адаптованим перекладом Model Law concerning the use and protection of the Emblem of the Red Cross, Red Crescent and the Red Crystal, з тією же структурою та з різницею у дві статті. Посилання на Модельний закон СНГ є на сайті МКЧХ² та сайті Верховної ради України.

Таким чином, Модельний закон СНГ

- 1) відповідає міжнародно-правовим нормам, міжнародним стандартам та практиці МКЧХ, у тому числі Модельному закону МЧХУ;
- 2) регіональним стандартам та особливостям нормотворення на

постродянському просторі.

Серед відмінностей Model Law та Модельного закону СНГ – відсутність у Модельного закону СНГ вказівки на національний орган, який загалом відповідає за застосування Закону. Приклади таких органів вказані у Model Law: це Міністерство охорони здоров'я або Міністерство оборони.

У коментарі до Model Law вказано, що вкрай важливо визначити, який національний орган несе остаточну відповідальність за застосування цього закону. Тісна співпраця між міністерствами, яких безпосередньо стосуються Закон, загалом міністерствами оборони та охорони здоров'я, була б доцільним. Національний комітет з імплементації міжнародного гуманітарного права також може зіграти корисну роль у цьому питанні.

Повернемося до другого рівня. Згідно з Женевським конвенціям від 12 серпня 1949 р. Та Додатковими протоколами до них від 8 червня 1977 р. та 8 грудня 2005 р., держава зобов'язана імплементувати відповідні норми міжнародного гуманітарного права щодо застосування Емблем та забезпечити достатній рівень їх нормативного регулювання, включаючи застосування ефективних механізмів запобігання неправомірному використанню Емблем, та покарання за таке використання.

МКЧХ підготовлено модельний закон щодо Емблем, для уніфікації та створення державами ефективного законодавства.

2.2. Використання емблеми Червоного Хреста за законодавством України

З прийняттям Верховною Радою України 5 квітня 2001 р. нового КК в Україні вперше (на рівні окремого розділу) передбачено кримінальну відповідальність за злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, які регламентуються розділом XX цього Кодексу. Це злочини, які світове товариство визнає особливо небезпечними для всього людства, оскільки вони підривають основи міжнародної безпеки, загрожують

міждержавним (міжнаціональним) відносинам і здатні знищити людство (ведення агресивної війни, застосування зброї масового знищення, геноцид та ін.) [28, с. 117].

Необхідність такого кроку була викликана тяжким досвідом людства, яке зіштовхнулося з такими міжнародними злочинами, як великомасштабні агресивні війни, геноцид тощо, та які ставили під загрозу саме його існування чи, принаймні, існування націй (народів). Нагадуванням про це став Статут Нюрнберзького трибуналу, який визначив поняття злочинів проти людяності та їх окремих видів.

Цей Статут, так само як і Статут Токійського трибуналу [19], документи ООН, які були прийняті наприкінці другої світової війни та у перші післявоєнні роки за активної участі СРСР, дали поштовх до створення розгалуженої системи міжнародно-правових договорів, покликаних протидіяти новим агресивним війнам, знищенню населення та природи, іншим міжнародним злочинам. Включення зазначеного розділу в КК впливає з тих міжнародних зобов'язань, які Україна взяла на себе перед міжнародним співтовариством.

Це, звичайно, не означає необхідність дослівного їх дублювання, але зміст повинен бути відтворений у внутрішньому законодавстві, з урахуванням вітчизняних традицій законодавчої техніки. Внутрішнє законодавство також самостійно визначає і санкції за міжнародні злочини.

Виділивши в Особливій частині розділ "Злочини проти миру, безпеки людства міжнародного правопорядку", законодавець сформулював в ньому частину складів злочинів з урахуванням зобов'язань, які прийняла на себе Україна перед світовим співтовариством, та які отримали назву "міжнародні злочини". Зазначені злочини слід відрізняти від злочинів міжнародного характеру, оскільки вони суттєво відрізняються між собою.

У чинному КК України злочини міжнародного характеру розміщені в різних розділах, в залежності від об'єкта посягання. До них можна віднести

такі злочини, як катування (ст. 127), захоплення заручників (ст. 147), торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини (ст. 149), легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (ст. 209) тощо. Щодо XX розділу КК України, то в ньому можна виділити наступні злочини міжнародного характеру: посягання на представника іноземної держави (ст. 443), злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист (ст. 444), незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала (ст. 445)³, піратство (ст. 446) найманство (ст. 447) тощо.

В КК України до воєнних злочинів можна віднести злочини, передбачені: ст. 435 "Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання ними" (Розділ XIX "Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)") та ст. 438 "Порушення законів та звичаїв війни", ст. 439 "Застосування зброї масового знищення", ст. 440 "Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення" (Розділ XX "Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку"). Тобто, як ми бачимо, воєнні злочини передбачені двома різними розділами КК України.

Відповідальність за незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала, як уже зазначалося вище, в чинному Кримінальному кодексі України передбачена двома статтями. Так, ст. 435, яка міститься в розділі XIX "Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)" передбачає кримінальну відповідальність за носіння в районі воєнних дій символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала особами, які не мають на те права, а також зловживання в умовах воєнного стану прапорами чи знаками Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала або пофарбуванням, присвоєним санітарно-транспортним засобам.

У свою чергу, інша стаття (445) міститься в розділі XX "Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку" КК України та встановлює відповідальність за незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, крім випадків, передбачених цим Кодексом (тобто, крім випадків, передбачених ст. 435 КК України).

Закон України "Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні" від 8 липня 1999 р. передбачає використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала як захисного та розпізнавального знаку [271]. Саме ст. 445 КК і встановлює відповідальність за незаконне використання зазначених емблем як захисних та розпізнавальних знаків.

У той же час, у частинах 2 та 3 ст. 15 вказаного Закону вказується на те, що забороняється використання зазначених емблем або слів на вивісках, плакатах, оголошеннях, листівках, або розміщення їх на товарах чи упаковках, або продаж цих товарів чи спроба продажу; спроба введення в обіг товарів, помічених таким чином; використання зазначених емблем або слів як елемента знака для інших емблем або найменувань, з порушенням положень цього Закону і Правил по використанню емблем Червоного Хреста або Червоного Півмісяця національними Товариствами, ухвалених XX Віденською Міжнародною конференцією Червоного Хреста 1965 року та переглянутих Радою делегатів у Будапешті у 1991 році.

Забороняється використання слів "Червоний Хрест", "Червоний Півмісяць" та "Червоний Кристал" у найменуваннях підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності; зображення емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала на знаках для товарів і послуг, промислових зразках; використання цих слів або зображень як елемента знака для товарів і послуг, промислових зразків чи найменувань згідно з чинним законодавством України.

Тобто ст. 445 КК можна тлумачити і як таку, що встановлює відповідальність за використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала як товарного знаку. І тому правильно зазначає В.Л. Чубарєв при співставленні зазначених статей, що "запроваджено зовсім інший розподіл порушень норм міжнародного гуманітарного права щодо охорони символіки Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, ніж той, що відомий Женевським конвенціям. В той час, як за останніми передбачається віроломне використання емблеми як захисного засобу у якості серйозного порушення зазначених Конвенцій (тобто – як воєнного злочину), та всі інші порушення правил, що регламентують захист такої символіки, Кримінальний кодекс України запроваджує відповідальність за порушення, що утворюють склад військового злочину, та всі інші, зовсім не передбачаючи відповідальності за віроломне використання зазначеної символіки" [272, с. 85].

До того ж, окрім символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, міжнародним правом охороняється низка інших розпізнавальних знаків. Наприклад, під час воєнних дій заходи щодо захисту та виживанню цивільного населення здійснює система цивільної оборони. У якості розпізнавального знаку, що забезпечує захист об'єктам, персоналу, установам, транспортним засобам цивільної оборони, використовують синій рівносторонній трикутник на жовтогарячій тлі (ст. 16 Протоколу I).

Свій розпізнавальний знак мають також культурні цінності. Зокрема, відповідно до ст. 16 Конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту 1954 р. розпізнавальний знак Конвенції являє собою щит, загострений знизу, розділений на чотири частини синього та білого кольору (щит складається із квадрата синього кольору, один з кутів якого вписаний у загострену частину щита, і синього трикутника над квадратом; квадрат і трикутник розмежовуються по обидва боки трикутниками білого кольору).

Це не вичерпний перелік прикладів використання розпізнавальних знаків, які закріплюються міжнародно-правовими нормами, і за порушення яких на національному рівні має бути встановлена кримінальна відповідальність.

У зв'язку з цим, а також з метою усунення окреслених вище прогалин, ст. 435 КК України пропонуємо виключити, а ст. 445 цього Кодексу викласти в іншій редакції.

Тобто щодо переліку засобів ведення війни, то він не обмежується лише нормами тих міжнародних договорів, які стали частиною національного законодавства відповідно до ст. 9 Конституції України. Адже під терміном "міжнародне право" розуміється не тільки норми міжнародних договорів, а й норми міжнародного звичаєвого права та рішення міжнародних організацій.

Так, Міжнародним органам Червоного Хреста й Червоного Півмісяця та їхнім уповноваженим представникам дозволяється користуватися в будь-який час емблемами Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала під час здійснення всіх видів своєї діяльності.

В Україні вказану місію виконує Товариство Червоного Хреста України, яке покликане допомагати державі в наданні медичної й гуманітарної допомоги під час збройних конфліктів та в мирний час, брати участь у наданні міжнародної допомоги в разі катастроф і надзвичайних ситуацій, забезпечувати медико-соціальну допомогу найменш соціально захищеним верствам населення. Законом України «Про Товариство Червоного Хреста України» врегульовано правовий статус організації та правові засади її діяльності [5].

Відповідно до ст. 4 Статуту Товариства Червоного Хреста України, воно має виключне право на використання емблем Червоного Хреста [1].

Національним законодавством визначено заходи щодо забезпечення встановленого порядку використання розглядуваних емблем, а саме:

1) обов'язковість наявності посвідчення в осіб, котрі можуть використовувати емблему Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, з фотографією (у посвідченні має бути зазначена належність особи до певного закладу охорони здоров'я, організації з надання допомоги, формування або іншої структури, визначених законодавством). Питання виготовлення, видання та реєстрації особистих іменних посвідчень медичного персоналу Збройних Сил, цивільного медичного персоналу та медичного персоналу Товариства Червоного Хреста України, що використовують емблему Червоного Хреста як розпізнавальний і захисний знак, визначено Постановою Кабінету Міністрів України від 12 червня 2000 р. № 939 [3];

2) визначена відповідальність за порушення режиму використання розглядуваних емблем (ст. ст. 435 і 445 Кримінального кодексу України визначають відповідальність за незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала) [4];

3) наявність перехідних положень щодо використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, які застосовуватимуться в разі реорганізації Міжнародної федерації Товариств Червоного Хреста й Червоного Півмісяця або внесення змін до Женевських конвенцій, Додаткових протоколів до них;

4) здійснення контролю Міністерством оборони України, Міністерством охорони здоров'я України, Товариством Червоного Хреста України в межах їхньої компетенції за правомірністю використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала тощо [2].

Виходячи з норм чинного законодавства, можна констатувати такі недоліки регулювання використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала:

1. Відсутність визначеного механізму контролю Товариством Червоного Хреста України (не встановлено заходи контролю; осіб або

органів Товариства Червоного Хреста України, які виконують контрольні функції; не виділено перелік повноважень, наданих для здійснення контролю за правомірністю використання символіки Червоного Хреста; не визначено юридичну силу рішень, що приймаються Товариством Червоного Хреста України, та умови їхнього виконання тощо).

Для усунення вказаних пробілів убачається необхідним таке:

– доповнити ст. 9 Закону України «Про Товариство Червоного Хреста України» таким змістом: «... здійснює контроль за правомірністю використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала. Рекомендації та висновки уповноважених контрольних органів Товариства Червоного Хреста України обов’язково розглядаються органами дізнання в першочерговому порядку»;

– доповнити ст. 3 Статуту Товариства Червоного Хреста України ч. 6 такого змісту: «... в кожній організації національного (центрального) та регіонального рівня створюється орган, який відповідальний за здійснення контролю за правомірністю використання символіки Червоного Хреста в Україні».

2. Законодавством України не встановлено окремої відповідальності за неправомірне використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала. Ці правопорушення розглядаються як складові неправомірного використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала. На нашу думку, необхідно доповнити Кримінальний кодекс України ст. 4451 з відповідною назвою «Незаконне використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала» і таким змістом: «Незаконне використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала – це вчинення суспільно небезпечного діяння, яке виражається в порушенні захисної та розпізнавальної функцій емблеми».

2.3. Вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність за незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала

Статистичні спостереження соцмереж, новинних сайтів, наявність вивісок на вулицях міст України та громадському транспорті, реклама з символікою Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристалу свідчать про неодноразове систематичне незаконне використання символіки Червоного Хреста, і Червоний Півмісяць.

Для ефективної боротьби з цими фактами необхідно вдосконалити законодавство України, яке регулює використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристалу та контроль за використанням цієї символіки.

Основною проблемою є відсутність правового застосування ст. 435 та 445 КК України у нечіткість та неоднозначність їх викладу в КК України.

Безпосереднім об'єктом злочину є міжнародно-правовий порядок у використанні символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристалу. На цей предмет однаково впливає незаконне використання символів Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного кристала, а також використання символів, які імітують використання цих символів (використання схожих кольорів, малюнків, слів).

Однак використання іншої символіки, що імітує використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристалу, не відображено в КК України як злочин. Українська судова практика неодноразово вказувала на випадки, коли людей з корисливих міркувань представляли працівники Червоного Хреста з метою заволодіння грошовими коштами та майном громадян, виконуючи повноваження Міжнародного руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця. У даному випадку люди, які

видають себе за співробітників Червоного Хреста, фактично символізували усно своє нібито ставлення до цього руху, і цю смислову інформацію помітили одержувачі (громадяни), які впевнені та поважають авторитет Міжнародного руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця в цьому плані. Злочинці за імітацію статусу отримали відповідні невинуваті переваги, як матеріальні (гроші, майно), так і нематеріальні (можливість необґрунтованого отримання відповідних пільг, соціального пакету), таким чином незаконно використавши один із елементів символіки Червоного Хреста, його назву. (слово).

Відповідно до принципів, викладених у Міжнародному Руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, закріплених у міжнародних договорах, ратифікованих Україною, забороняються дії, спрямовані на імітацію володіння відповідним статусом з метою формування довіри з метою отримання невинуватого руху преференцій.

Дані кримінальні правопорушення порушують встановлений порядок використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кришталю. Проте ці факти не знайшли відображення у КК України як злочин.

Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристалу може бути навмисним ухиленням від сплати податків, зборів тощо, оскільки товари, позначені символікою Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристалу, звільняються від податків, обов'язкових платежів. Цей факт також може бути мотивом вчинення правопорушення, передбаченого ст. 445 КК України.

Відповідно до ч. 4 ст. 287 Митного кодексу України [1] «Митна особа щодо окремих товарів», товарів, що ввозяться на митну територію України Червоному Хресту України, його органам та місцевим організаціям відповідно до Закону України «Про Червоний Хрест». України» як гуманітарна або благодійна допомога без мита.

Відповідно до статті 18 Закону України «Про Товариство Червоного Хреста України» [2] товари та цінності, у тому числі з-за кордону, Товариству, його органам та місцевим організаціям надаються як гуманітарна або благодійна допомога, тобто без прибутку, вони поширюються та використовуються Товариством, його органами та місцевими організаціями виключно безоплатно для виконання статутних завдань Товариства. Такі товари та цінності відповідно до закону звільняються від оподаткування, у тому числі митних зборів та зборів за виконання митних формальностей поза приміщеннями митних органів або поза робочим часом, встановленим для податкових та стягувачів.

Таким чином, товари, що ввозяться на територію України із символом Червоного Хреста, звільняються від ввізного мита, вони ввозяться за спрощеною системою без сплати митних формальностей поза місцезнаходженням митних органів.

Відповідно до ст. 18 Закону України «Про Асоціацію Червоного Хреста України» [2] Підприємство, його місцеві організації, створені (утворені) підприємства звільняються від податків та інших зборів згідно із законом.

Так, відповідно до п. 165.1.4 п. 165 розд. 165 Податкового кодексу України [3] доходи, що не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу, суми виплат або відшкодувань (крім заробітної плати або інших виплат і відшкодувань за цивільно-правовими договорами), здійснених Червоним Хрестом України для одержувачів благодійності відповідно до законодавства України з урахуванням абз. 170.7 ст. 170 цього Кодексу. Відповідно до п. 170.7.1 п. 170.7 ст. 170 Податкового кодексу України «Оподаткування благодійної допомоги» не оподатковується та не включається до загального місячного або річного оподатковуваного доходу на благодійні цілі платника податку, у тому числі гуманітарної допомоги (далі - благодійна допомога), яка використовується в формі коштів або майна (оплачувана робота, надані послуги) і відповідає вимогам,

встановленим цим пунктом. Відповідно до п. 170.7.4 п. 170.7 ст. 170 Податкового кодексу України не включає до оподаткованого доходу спеціальну благодійну допомогу, що надається резидентами - юридичними або фізичними особами в будь-якому розмірі (вартості) державної установи, органу місцевого самоврядування чи благодійної організації, у тому числі Червоного Хреста м. Україна, надання послуг особам, які не мають житла, харчування та житла [3]. Таким чином, одним із методів свідомого ухилення від сплати податків, зборів та інших обов'язкових доходів є незаконне та невиправдане використання символіки Червоного Хреста на товарах чи фінансових та господарські документи на цей продукт. При цьому ідеальна сукупність правопорушень передбачена ст. 212 та 445 КК України. Товариство Червоного Хреста України — загальноукраїнська добровільна громадська гуманітарна організація. Суспільство підтримує державу в наданні медичної та гуманітарної допомоги під час збройних конфліктів і в мирний час, бере участь у наданні міжнародної допомоги у разі катастроф і надзвичайних ситуацій, надає медико-соціальну допомогу найменш соціально захищеним верствам населення.

Наразі питання надання гуманітарної допомоги населенню на тимчасово окупованій території України залишається законодавчо не врегульованим. Під час вивчення статистичних спостережень соцмереж, новинних сайтів та ЗМІ була встановлена систематична закономірність активізації бойових дій на кордоні після відправлення Російською Федерацією гуманітарних колон на тимчасово окуповану територію України.

Одним із основних напрямків міжнародного руху Червоного Хреста є надання гуманітарної допомоги під час збройних конфліктів та у мирний час найбільш вразливим групам населення. Таким чином, на тимчасово окупованій території України гуманітарна допомога населенню надаватися тільки через Товариство Червоного Хреста України або через представників міжнародного руху Червоного Хреста.

Контроль за використанням символіки Червоного Хреста спочатку має здійснювати Національне товариство Червоного Хреста і має бути санкціоноване законом як обов'язок, а не закон. Це означає, що видається необхідним внести зміни до Закону України «Про Товариство Червоного Хреста України» та Статуту Товариства Червоного Хреста України.

У зв'язку з тим, що ст. 445 КК України передбачає відповідальність за таке незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Кришталю та Червоного Півмісяця, як-от: заборона використання зображення Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кришталю на знаках товари та послуги, промислові зразки; використання цих слів чи малюнків у складі товарного знака та знака обслуговування, промислових зразків чи назв відповідно до чинного законодавства України тощо – очевидно, що цю діяльність може здійснювати суб'єкт, який є фізичною особою, підприємцем, або юридична особа.

Окремі фізичні особи несуть відповідальність за дії, вчинені від імені юридичних осіб. Відповідно до ст. 963 КК України до юридичних осіб можуть бути застосовані заходи кримінального права: штраф; конфіскація майна; Ліквідація.

Недоліком кримінального законодавства України є відсутність ст. 963 КК України, правопорушення вказівки, передбачені ст. шматок. 445, 4451 КК України як підстава для застосування до юридичної особи заходів кримінального провадження.

За О. О. Бахуринською ст. 445 КК України не застосовується, якщо діяння можна кваліфікувати за статтями, які передбачають спеціальні положення, зокрема як військовий злочин за ст. 435 КК України або як порушення законів і звичаїв війни за ст. 438 КК України.

У ст. 435 КК України основою спеціального положення є поєднання

ознак конкретного підрозділу, який вважається військовою службою, з ознаками місця чи обставин вчинення злочину - у районі бойових дій або бойових дій. закон. Відповідно до ст. 438 КК охоплює види протиправного використання цих символів, що характеризуються найвищим ступенем суспільної загрози злочинним діянням та тяжкістю їх наслідків [4, с. 624].

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що діяння, пов'язані з незаконним використанням символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кришталю в їх різновидах, можна кваліфікувати за однією з трьох статей Кримінального кодексу України, а саме : або ст. 435 КК або ст. 438 КК або ст. 445 КК.

Ця обставина ускладнює питання конкуренції між кримінальним законодавством та правильною кваліфікацією злочинів, пов'язаних із незаконним використанням символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кришталю. У зв'язку з тим, що назви злочинів видів, передбачених ст. 435 і 445 КК майже ідентичні, існує висока ймовірність неправильної кваліфікації, пов'язаної із застосуванням кримінального закону. З огляду на це, можна об'єднати ці принципи в один.

Таким чином, зроблено висновок про нагальну потребу законодавчої зміни редакції вищезазначених статей Кримінального кодексу України. Запровадження національних заходів щодо забезпечення законного використання символіки Червоного Хреста, Червоного Кришталю та Червоного Півмісяця є важливим фактором збереження неупередженості та нейтральності гуманітарної допомоги.

Щоб усунути ці прогалини, необхідно:

- доповнення ст. 9 Закону України «Про Асоціацію Червоного Хреста України» в такій редакції: «... контролює законність використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кришталю. Рекомендації та висновки від до уповноважених контролюючих органів Асоціації Червоного Хреста України в першу чергу звертаються слідчі органи»;

- доповнення ст. 3 Статуту Червоного Хреста України, частина 6 передбачає: «...у кожній організації загальнодержавного (центрального) та регіонального рівня створюється орган, відповідальний за контроль за законністю використання символіки Червоного Хреста. в Україні».

2. Законодавством України не встановлено окремої відповідальності за зловживання емблемами Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кришталю. Ці правопорушення вважаються елементами зловживання символікою Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кришталю. На нашу думку, статтю 4451 Кримінального кодексу України необхідно доповнити відповідною назвою «Незаконне використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кришталю» і викласти в такій редакції: «Незаконне використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кришталю». Червоний Хрест, Червоний Півмісяць, Червоний Кристал - вчинено суспільно небезпечне діяння,

Таким чином, захист емблеми, яка є символом гуманітарної допомоги постраждалим, часто є єдиною гарантією того, що ці постраждалі отримають необхідну та своєчасну допомогу. Важливим для України є вдосконалення законодавства, що регулює використання емблем руху Червоного Хреста.

Невжиття державою відповідних заходів може призвести до зловживання ярликом та зниження його дотримання. Слід також пам'ятати, що нездатність влади приборкати неправомірне використання символів Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного кристала в мирний час сприятиме їх зловживанню під час збройного конфлікту. Удосконалення законодавства України щодо незаконного використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кришталю на практиці створить правову основу для передачі злочину.

Висновки до розділу 2

Відповідно до національного законодавства використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кришталю можливе для таких цілей:

1) під час війни чи збройного конфлікту як захисний знак для медичного персоналу, медичних формувань та машин швидкої допомоги (за можливості нанесення емблем);

2) як ідентифікаційний знак, що вказує на приналежність особи чи об'єкта до Міжнародного руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця (емблеми повинні бути меншими за емблеми, що використовуються як товарний знак, і не можуть використовуватися на перев'язках чи дахах будівель) [2]].

Основні правила використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кришталю як товарного знака такі:

- Міністерство оборони України, зокрема медична служба Збройних Сил України, під час збройних конфліктів призначає власний медичний персонал, медичні частини та машини швидкої допомоги на суші, морі та в повітрі;

- цивільні медичні частини та медичний персонал. Для захисних цілей за спеціальним дозволом МОЗ України та під його контролем, цивільний медичний персонал, цивільні лікарні та інші цивільні медичні частини, будівлі, обладнання, медичні засоби, а також цивільні машини швидкої допомоги, заклади охорони здоров'я, призначені, зокрема, для транспортування та розміщення та догляду за пораненими, хворими та постраждалими;

- Товариству Червоного Хреста України, уповноваженому забезпечувати медичне обслуговування Збройних Сил України разом із

медичним персоналом, а також його медичними частинами та санітарними автомобілями для створення бригад першої медичної допомоги;

- призначення іноземних медичних формувань та інших міжнародних організацій допомоги;

- охорона нейтральних зон і лікувальних територій. Емблема Червоного Хреста використовується як захисний символ під час збройних конфліктів для позначення нейтральних медичних зон і територій у зоні, присвяченій захисту поранених, хворих, цивільного населення та медичного персоналу.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження міжнародно-правових стандартів використання та захисту Емблем у міжнародному гуманітарному праві отримано наступні результати:

Особливість міжнародного гуманітарного права полягає в тому, що його норми визначають права та обов'язки держав не тільки в їхніх взаємних відносинах, й у поводженні з людьми. Міжнародному співтовариству не байдуже, наскільки гуманними і справедливими є національні закони і практика їх застосування.

Відмітні Емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала (далі – Емблеми) використовуються із захисною та розпізнавальною метою.

Захист і повага до Емблем – важливі складові міжнародного гуманітарного права. Будь-яке зловживання Емблемами послаблює їхній захисний ефект і підриває ефективність допомоги, що надається жертвам конфлікту. Як знак приналежності до компонентів Міжнародного Руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, Емблеми використовуються з розпізнавальною метою, яка має важливе значення для забезпечення гуманітарної діяльності вказаних організацій. Також Емблеми мають на наш погляд символічне значення – рівень поваги до Емблем пропорційний стану дотримання міжнародного гуманітарного права.

Емблема призначена для використання як захисний засіб, зі захисною метою. Використання Емблем у цілях захисту обмежена медичними формуваннями і санітарно-транспортними засобами, а також медичним і духовним персоналом, обладнанням і запасами за змістом міжнародного гуманітарного права. Таке використання з метою захисту повинно завжди отримати дозвіл зацікавленої воюючої сторони і контролюватися нею.

Емблеми Червоного Хреста і Червоного Півмісяця на білому полі використовуються з XIX століття як універсальні символи допомоги жертвам

збройних конфліктів і стихійних лих.

Основними засадами використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала як розпізнавального знака є такі:

– Товариство Червоного Хреста України є єдиною українською організацією, яка має право використовувати емблеми Червоного Хреста з розпізнавальною функцією для цілей і видів своєї діяльності, що відповідають принципам, визначеним міжнародними конференціями Червоного Хреста й Червоного Півмісяця;

Національні Товариства Червоного Хреста й Червоного Півмісяця інших держав, персонал яких присутній на території України з дозволу Національного комітету Товариства Червоного Хреста України в умовах мирного часу та за умови безкоштовного надання послуг, можуть використовувати вказані емблеми для позначення будівель, споруд, медичних матеріалів і санітарно-транспортних засобів закладів охорони здоров'я, призначених для осіб, які потребують постійного медичного догляду; транспортних засобів, що використовуються для транспортування поранених і хворих; тощо.

У мирний час емблеми Червоного Півмісяця, Червоного Кристала використовуються виключно для позначення медичного, духовного персоналу іноземних організацій, що входять до Міжнародного руху Червоного Хреста й Червоного Півмісяця, під час їхнього перебування в офіційному відрядженні в Україні, а також майна таких організацій і не можуть бути використані для жодних інших цілей та в інших випадках.

Так, Міжнародним органам Червоного Хреста й Червоного Півмісяця та їхнім уповноваженим представникам дозволяється користуватися в будь-який час емблемами Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала під час здійснення всіх видів своєї діяльності

На основі порівняльного аналізу виявлено особливості запобігання і припинення неправомірного використання Емблем;

Здійснено аналіз використання емблеми Червоного Хреста за законодавством України. Визначено, що одним із заборонених методів ведення війни є незаконне використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, як того вимагають Женевські конвенції про захист жертв війни 1949 р. Відповідальність за вказані діяння у КК України передбачена двома статтями – 435 та 445, що містяться у різних розділах вказаного Кодексу. Аналіз змісту вказаних статей дозволяє прийти до висновку, що воєнним є злочин, передбачений ст. 435, який законодавець помістив у розділ XIX КК України "Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)".

Ст. 445 КК України можна тлумачити як таку, що встановлює відповідальність за використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала як товарного знаку, що не є злочином проти миру, безпеки людства чи міжнародного правопорядку. Тому ст. 435 КК України пропонуємо виключити, а ст. 445 цього Кодексу викласти у такій редакції:

Сформульовано та обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність за незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала. Доповнити ст. 9 Закону України «Про Товариство Червоного Хреста України» таким змістом: «... здійснює контроль за правомірністю використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала. Рекомендації та висновки уповноважених контрольних органів Товариства Червоного Хреста України обов'язково розглядаються органами дізнання в першочерговому порядку». Доповнити ст. 3 Статуту Товариства Червоного Хреста України ч. 6 такого змісту: «... в кожній організації національного (центрального) та регіонального рівня створюється орган, який відповідальний за здійснення контролю за правомірністю використання символіки Червоного Хреста в Україні».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бирюков П. Н. Международное право / [изд. 4–е, перераб. и доп.] / П. Н. Бирюков. – М. : Юристъ, 2008. – 688 с.
2. Бюньон Франсуа. Красный крест, Красный полумесяц, Красный кристалл. URL.: <https://www.icrc.org/ru/doc/assets/files/other/kr.pdf>
3. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1986. – № 17. – Ст. 343.
4. Гаврилов Д.А. Правовая защита от недобросовестной конкуренции в сфере исключительных прав на средства индивидуализации и иные объекты промышленной собственности: монография. М.: Норма, НИЦ ИНФРА-М, 2014. 192 с.
5. Гердеген М. Міжнародне право / [Переклад з нім. Р. Корнута]. – К.: К.І.С., 2011. – 516 с.
6. Гнатовський М. М. Європейський суд з прав людини та міжнародне гуманітарне право: захист права на життя / М. М. Гнатовський // Actual Problems of International Relations. – 2011. – Vol. 1, № 100. – P. 95–99.
7. Емблеми гуманності. URL.: <http://redcross.org.ua/wp-content/uploads/2016/10/D0%AD%D0%BC%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B0.pdf>
8. Етичні принципи, яким МККК користується у взаємовідносинах з приватним сектором. URL: <https://www.icrc.org/rus/resources/documents/misc/private-sector-icrc230106.htm>
9. Європейське право: право Європейського союзу: підручник : у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. — К. : Ін Юре, 2015 — Книга друга: Матеріальне право Європейського союзу / В. І. Муравйов, К. В. Смирнова, І. В. Влялькó та ін. — К. : Ін Юре, 2015. — 456 с.
10. Європейське право: право Європейського союзу: підручник: у

трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. — К. : Ін Юре, 2015 — Кн. перша: Інституційне право Європейського союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. — К. : Ін Юре, 2015. — 312 с.

11. Європейське право: право Європейського союзу: підручник: у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. — К. : Ін Юре, 2015 — Книга третя: Право зовнішніх зносин Європейського союзу / В. І. Муравйов, М. М. Микієвич, І. Г. Білас та ін. — К. : Ін Юре, 2015. — 408 с.

12. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 р. // Международное гуманитарное право в документах. — М. : Изд-во Московского независимого института международного права, 1996. — С. 266–334. 2

13. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 р. // Международное гуманитарное право в документах. — М. : Изд-во Московского независимого института международного права, 1996. — С. 194–266.

14. Женевська конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які потерпіли аварію на кораблі, із складу збройних сил на морі від 12 серпня 1949 р. // Международное гуманитарное право в документах. — М. : Изд-во Московского независимого института международного права, 1996. — С. 174–194.

15. Закон України "Про правонаступництво України" від 12 вересня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 46. — Ст. 617.

16. Звичаєві норми міжнародного гуманітарного права. URL.: fsfr.org/wp-content/uploads/2017/06/Zvich_Normi.pdf

17. Зміцнення поваги до міжнародного гуманітарного права. Посібник для народних депутатів України. URL.: http://ua.icrc.org/wp-content/uploads/sites/98/2018/02/MGPOctoberBook_web.pdf

18. I Додатковий протокол до Женевських конвенцій, що стосується захисту жертв збройних конфліктів від 8 червня 1977 р. // Международное

гуманитарное право в документах. – М. : Изд-во Московского независимого института международного права, 1996. – С. 334–408.

19. II Дополнительный протокол до Женевских конвенций, что стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру від 10 червня 1977 р. // М. : Изд-во Московского независимого института международного права, 1996. – С. 408–418.

20. Кодекс Республики Узбекистан об административной ответственности. URL: http://www.eurasiangroup.org/files/MERs%20-%20ENG/UzbeNistan/KodeNs_RUz._Ob_administrativnoj_otvetstvennosti.pdf

21. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III // Офіційний вісник України. – 2001. – № 21. – Ст. 1.

22. Лук'янченко Є.В. Роль та функції емблеми Червоного Хреста через призму порівняльного аналізу законодавства України та Норвегії. URL: http://ukrainepravo.com/international_law/public_international_law/uso_e-khachtsrnshchkl-uerboyperu-yeuvsrsgs-shuyefkha-yeueyi-tuyipts-tsukvryaoersgs-araokits-iansrseav.

23. Лукашук И. И. Международное право. Особенная часть : [учебник для студентов юридических факультетов и вузов]. – [3-е изд, перераб. и доп.] / И. И. Лукашук – М. : Волтерс Клувер, 2005. – 517 с.

24. Маланчук П. Вступ до міжнародного права за Ейкхерстом [Текст]: підручник: Пер.з англ. / П. Маланчук ; відп.ред. М. В. Буроменський.

–

25. Международное право: Учебник. / Отв. ред. Ю. М. Колосов, Э. С. Кривчикова. – М., 2014. – 720 с.

26. Международное публичное право. Учебник. / Под ред. К. А. Бекашева. – М., 2011. – 636 с.

27. Мельцер Н. Международное гуманитарное право. Общий курс. URL.: https://www.icrc.org/ru/download/file/.../4231_005_ihl_textbook_by_melzer_web.pdf

28. Митний кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

29. Міжнародне гуманітарне право. Посібник для юриста / [М.М. Гнатовський, Т.Р. Короткий, А.О. Кориневич, В.М. Лисик, О.Р. Поєдинок, Н.В. Хендель]; за ред. Т.Р. Короткого – Київ-Одеса : Українська гельсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. 2017. 145 с. URL.: <https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2018/03/MHPfinal.pdf>

30. Міжнародне публічне право : підручник / В. М. Репецький, В. М. Лисик, М. М. Микієвич, А. О. Андрусевич, О. В. Буткевич; ред.: В. М. Репецький; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – 2-ге вид., стер. – К. : Знання, 2012. – 437 с.

31. Модельний закон про використання і захист емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного [...]: Міжнародний документ від 03.12.2009 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_066.

32. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: у 2 т. / за заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. 3-тє вид., перероб. та доп. Київ : Алерта : КНТ : Центр учбової літератури, 2009. Т. 2. 624 с.

33. Незаконное использование эмблемы. URL: <https://www.icrc.org/rus/resources/documents/misc/6njg7c.htm>

34. Податковий кодекс України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.

35. Поль Матели. Новое французское законодательство по товарным знакам / Общая редакция и предисловие к.ю.н. А.Н. Григорьев; перевод с французского к.ю.н. В.И. Еременко; НПИЦентр. Книга 1. Душанбе, 1998. 154 с. С. 7.

36. Попович В.П. Імплементация норм міжнародного гуманітарного права у кримінальне законодавство України: автореф. дис. ... канд. юр. наук: спец. 12.00.08 / В.П. Попович. – Львів, 2010. – 20 с.

37. Приговор Международного военного трибунала // Нюрнбергский процесс. / Сборник материалов – [в 8 т.] ; М. : Государственное издательство юридической литературы, 1991–1999. Т. 2. – М., 1954. – 988 с.

38. Про використання і захист емблем Червоного Півмісяця і Червоного Хреста: Закон Республіки Узбекистан. URL: http://www.lex.uz/Pages/GetAct.aspx?lact_id=166632

39. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22.10.1999 № 1192-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14>.

40. Про затвердження Порядку виготовлення, видачі та реєстрації особистих іменних посвідчень медичного [...] : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.06.2000 р. № 939 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 24. – Ст. 132.

41. Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця і Червоного Кристала в Україні: Закон України за станом на 22 жовтня 2009 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/862-14?test=4/UMfPEGznhhDY0.ZiHFFQmFHI47Us80msh8Ie>.

42. Про Товариство Червоного Хреста України: Закон України від 28.11.2002 р. № 330-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/330-15>.

43. Проблемы прав человека в процессе имплементации норм международного гуманитарного права в национальные законодательства. URL: http://www.rusnauNa.com/4_SND_2009/Pravo/39657.doc.htm

44. Протокол про заборону або обмеження застосування мін, мін-пасток та інших пристроїв від 10 жовтня 1980 р. (у редакції від 3 травня 1996 р.), що додається до Конвенції про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що наносять надмірні пошкодження або мають невибіркову дію (II Протокол) // Международное право. Ведение военных действий. Сборник Гаагских

конвенций и иных соглашений. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М. : Международный Комитет Красного Креста, 1999. – 335 с.

45. Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до Статуту: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

46. Роль та функції емблеми Червоного Хреста через призму порівняльного аналізу законодавства України та Норвегії. URL.: http://ukrainepravo.com/international_law/public_international_law/usoe-khachtsrnshchkl-yeрboуery-yeuvsrsgsshuyefkha-yeuuei-tuyipts-tsukvryaоersgs-araokits-iansrseav/

47. Русинова В. Н. Нарушения международного гуманитарного права: индивидуальная уголовная ответственность и судебное преследование / В. Н. Русинова. – М. : Издательство "Юрлитинформ", 2006. – 192 с.

48. Сравнительное уголовное право. Особенная часть: Монография. Под общ. и науч. ред. докт. юрид. Наук, профессора, заслуженного деятеля науки РФ С.П. Щербы. – М.: Издательство "Юрлитинформ", 2010. – 544 с.

49. Статут Товариства Червоного Хреста України, затверджений XV з'їздом Товариства Червоного Хреста України 04.04.1991 р. – К.: Товариство Червоного Хреста України, 2001. – 44 с.

50. Тимченко Л. Д., Кононенко В. П. Міжнародне право : підручник – К. : Знання, 2012. – 631 с.

51. Угода СНД про першочергові заходи стосовно захисту жертв збройних конфліктів від 24 вересня 1993 р. // Офіційний вісник України – 2007. – № 5. – ст. 195.

52. Уголовный кодекс Республики Беларусь. URL: <http://pravo.NulichNi.com/vip/uN/00000001.htm> 17. Кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях от 21.04.2003 № 194-3 (ред. от 15.07.2010). URL: http://www.mingas.by/download_files/nordoc/NodeNs_respubliNi_belarus_ob_administrativnyh_pravonarusheniya

h.pdf.

53. Устав Международного Комитета Красного Креста от 24 июня 1998 г. URL: <https://www.icrc.org/rus/resources/documents/misc/icrc-statutes-240698.htm>.

54. Франсуа Бюньон Красный Крест, Красный Полумесяц, Красный Кристалл. 100 с. URL: <https://www.icrc.org/rus/assets/files/other/Nr.pdf>

55. Эмблемы гуманности. URL.: <https://www.icrc.org/ru/doc/assets/files/other/russiaemblems-0608.pdf>